

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Afstemning

Lovforslaget vedtoges med 119 stemmer (S, KF, V, SF, RV, CD, KRF og VS) mod 4 (FP).

Formanden:

Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

4) Tredje behandling af lovforslag nr. L 144:

Forslag til lov om ændring af ligningsloven. (Landbrugsfinansieringsreformen).

Af ministeren for skatter og afgifter (Foi-ghel).

(Fremsat 14/1 87. Første behandling 22/1 87. Betænkning 11/2 87. Anden behandling 17/2 87).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Afstemning

Lovforslaget vedtoges med 117 stemmer (S, KF, V, SF, RV, CD og KRF) mod 4 (FP); 3 (VS) stemte hverken for eller imod.

Formanden:

Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

5) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 80:

Forslag til folketingsbeslutning om forbud mod våbentransporter.

Af Ole Espersen (S) m.fl.

(Fremsat 13/1 87).

Sammen med denne sag foretoges den næste på dagsordenen opførte sag, nemlig:

6) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 99:

Forslag til folketingsbeslutning om produktion og eksport af krigsmateriel.

Af Stinus (RV) m.fl.

(Fremsat 22/1 87).

Forslagene sattes til forhandling.

Forhandling

Justitsministeren (Ninn-Hansen):

Jeg skal først fremsætte nogle bemærkninger om Det Radikale Venstres forslag, og det skal blive nogle få bemærkninger, da vi jo flere gange har drøftet den sag.

Den nuværende ordning vedrørende våbeneksport og fremstilling af krigsmateriel har eksisteret meget længe og under skiftende regeringer og skiftende folketingsflertal. Ordningen har som bekendt været drøftet ved flere lejligheder i Folketinget, uden at den er blevet ændret. Så sent som i 1983 og 1984 har Folketinget diskuteret spørgsmålet på grundlag af et beslutningsforslag, der svarer til det foreliggende. Debatterne ved disse lejligheder giver det indtryk, at der er et bredt flertal i Folketinget for den eksisterende ordning.

Jeg skal ikke gentage, hvad jeg sagde, dengang sagen sidst var til behandling. Jeg henviser til de bemærkninger, der står i Folketingsprotokollen 1982-83, sp. 8794 ff., og Folketingsprotokollen 1983-84, 2. samling, sp. 5531.

Jeg mener fortsat, at de gældende regler om våbeneksport og fabrikation af krigsmateriel på en udmærket og rigtig måde varetager hensynet til den offentlige kontrol, der nødvendigvis skal være med disse ting, uden at der skabes urimelige og unødvendige hindringer for erhvervsudøvelsen og dermed beskæftigelsen inden for disse områder.

Der er ikke, siden vi sidst drøftede disse problemer, sket ting, der kan begrunde, at vi nu ændrer ved den gældende ordning, der har fungeret tilfredsstillende i mange år. Jeg håber, at debatten også denne gang vil vise, at det brede flertal, der hidtil har været bag den nuværende ordning, fortsat er til stede.

[Justitsministeren]

Dernæst skal jeg gøre nogle bemærkninger, og det bliver nogle flere, om det socialdemokratiske forslag. Det er et beslutningsforslag, der går ud på, at der skal gennemføres en lovgivning om, at transport af våben og krigsmateriel kun må ske med danske skibe og andre transportmidler, der er underkastet dansk lovgivning, såfremt Justitsministeriet giver tilladelse til det. Endvidere skal det altid være forbudt at transportere våben og krigsmateriel til krigsførende lande og til andre urolige områder eller igennem sådanne områder. Det fremgår af forslaget og dets bemærkninger, at formålet med lovgivningen er at forhindre, at man fra dansk side bidrager til krigsførendes forsyning med våben m.v. Endvidere ønsker man at sikre danske søfolks liv og helbred.

Jeg er naturligvis ganske enig i, at der må lægges afgørende vægt på at sikre danske søfolks liv og helbred. Det var da også det synspunkt, der i 1985 førte til ændringen af sømandslovens § 12. Ved denne ændring skete der en udvidelse af sømændenes muligheder for at kræve afsked, hvis skibet er bestemt til et område, der rummer en særlig fare.

Den eksisterende lovgivning, der for øvrigt gælder, uanset hvilken last der sejles med, sikrer således allerede, at den enkelte sømand kan sige fra, hvis tjenesten kommer til at betyde en særlig fare. En gennemførelse af den foreslåede lovgivning er således overflødig for at opnå det formål.

Tilbage af begrundelsen for dette meget vidtgående forslag, Socialdemokratiet har stillet, er herefter kun forslagsstillernes ønske om, at man fra dansk side ikke skal bidrage til de krigsførendes forsyning med våben. Beslutningsforslaget og bemærkningerne her til siger ikke noget om, hvilken betydning en gennemførelse af lovgivningen vil have for de krigsførendes forsyning med våben og krigsmateriel.

Det er imidlertid nemt nok at forstå, at lovgivningen, som Socialdemokratiet foreslår, ikke vil have nogen betydning på dette punkt. Den danske handelsflåde udgør omkring 1 pct. af verdenstonnagen, og ingen andre vigtige søfartsnationer har en så vidtgående lovgivning som her foreslået. Hertil kommer, at der i den nuværende situation, afhængig af skibstypen, er en overkapacitet på verdensplan på 10-35 pct. Der er således

nok af redere i andre lande, der står på spring for at overtage de danske transportere. Transporterne er ganske lovlige også efter internationale regler.

Den lovgivning, der ønskes gennemført, vil således ikke genere de krigsførende lande. De vil få deres forsyninger, som om intet er sket. Derimod vil lovgivningen medføre alvorlige gener for dansk skibsfart.

Ifølge oplysninger fra Danmarks Statistik udgør dansk skibsfarts samlede bruttoindsejling ca. 18 mia. kr. om året. Hvor stor en del af denne indtjening der hidrører fra transport af våben og krigsmateriel, vides ikke, men det er sådan set heller ikke afgørende. Sagen er nemlig den, at en gennemførelse af den foreslåede lovgivning vil betyde, at dansk skibsfart vil miste en lang række andre transportere.

Ifølge beslutningsforslaget skal forbudet mod transportere bl.a. omfatte krigsmateriel samt dermed beslægtet materiel af enhver art og materiel, der anvendes til fremstilling eller vedligeholdelse af krigsmateriel m.v.

Våbenlovens § 6 om eksporttilladelse til våben og krigsmateriel rummer et tilsvarende afgrænsningsproblem. I praksis foretages afgrænsningen efter denne bestemmelse navnlig efter, om genstanden har militære specifikationer. Endvidere lægges der vægt på, om genstanden i det enkelte tilfælde skal anvendes i militær sammenhæng.

Administrationen af denne bestemmelse er mulig, fordi genstanden er i Danmark, og fordi danske myndigheder kan tvinge oplysninger frem. Man kan simpelt hen nægte at give tilladelse til eksport, indtil sagen er tilstrækkeligt belyst.

Situationen er imidlertid en helt anden ved et transportforbud. Her befinder genstanden sig ofte langt fra danske myndigheder, og der er ikke tilsvarende muligheder for at tvinge oplysningerne frem.

Hvordan mener forslagsstillerne, at skibsføreren skal finde ud af, om den last, han får tilbudt, er omfattet af forbudet? I de papirer, skibsføreren får at se, står der typisk blot, at lasten indeholder elektronisk udstyr eller mekaniske dele eller lignende korte betegnelser. Jeg går ud fra, at forslagsstillerne forklarer os nærmere, hvad man har tænkt sig.

Den formulering, forslagsstillerne har anvendt, er øjensynlig hentet fra anordningen fra 1978 om visse forholdsregler mod Sydaf-

[Justitsministeren]

rika. Jamen man kan slet ikke sammenligne de problemer, som et generelt forbud mod transport af krigsmateriel rejser, med de problemer, som våbenembargoen mod Sydafrika rejser. Sejladserne på Sydafrika er meget lille i forhold til søfartens samlede aktivitet. F.eks. er der ikke længere danske rederier, der har linjetrafik på Sydafrika. Hertil kommer, at alle betydende søfartsnationer har tilsluttet sig FN's resolution om våbenembargo mod Sydafrika, hvorfor konkurrencesituationen for rederierne er en helt anden.

En stor del af den samlede danske indsejling kommer fra den internationale linjefart. Der er tale om danske containerskibe, der i skarp konkurrence med andre landes skibe sejler ad bestemte ruter, således at kunderne på forhånd ved, hvordan de kan få deres containere med. Danske rederier har mange faste kunder verden over til denne linjefart, der sender våben og krigsmateriel og mange andre ting, ofte i de samme containere. For disse kunder er det naturligvis afgørende, at de altid kan være sikre på at få deres containere med. Kan de ikke det, finder de hurtigt andre skibe at sejle med. Det gør de for øvrigt også, hvis de hver gang skal have besvær med at diskutere med skibsføreren og med danske myndigheder, måske på den modsatte side af jordkloden, om deres varer falder ind under forbudet.

Et andet vigtigt område for dansk skibsfart er timecharter. Den, der charter et skib, er naturligvis interesseret i at kunne bruge skibet på så mange måder som muligt for at tjene lejen ind. Skal danske rederier nu til at indsætte noter i lejekontrakterne om, at der er en ret ubestemt række varer, skibet ikke må sejle med, og en række steder, skibet ikke må komme? I så fald bliver lejebeløbet uvægerlig mindre, hvis charteraftalen overhovedet bliver til noget. Der er jo skibe nok at chartre fra andre lande, hvor der ikke sættes sådanne noter i kontrakten. Selv om ejeren af et skib har krævet, at der ikke sejles våben, så er det ikke nogen hemmelighed for nogen, at det kan være svært at sikre sig, at forbudet overholdes.

Det er næppe muligt at sætte eksakte tal på, hvad disse problemer vil betyde for skibsfarten og erhverv, der har berøring hermed, men den seneste tids reaktioner viser, at der er stor bekymring i disse kredse. Jeg har haft lejlighed til at drøfte forslaget med

repræsentanter for Danmarks Rederiforening, Rederiforeningen for Mindre Skibe, Rederiforeningen af 1895, Danmarks Skibsførerforening, Dansk Skipperforening af 1942, Dansk Styrmandsforening, Maskinmestrenes Forening, Metal-Søfart, Radiotelegrafistforeningen af 1917 og Sørestaurationsforeningen. Under disse drøftelser har man fra alle sider og i enighed givet udtryk for stor bekymring for konsekvenserne af denne lovgivning.

Også blandt værftsarbejderne synes der at være bekymring. Af en artikel i Fyens Stiftstidende den 27. januar i år fremgår det således, at fællestillidsmanden på Svendborg Værft har fremhævet den negative virkning, lovgivningen vil have for værfterne.

Disse reaktioner fra både redernes og de ansattes side har naturligvis gjort indtryk på regeringen og burde også gøre indtryk på forslagsstillerne. Jeg har tidligere i forbindelse med et spørgsmål fra hr. Ole Espersen givet udtryk for, at jeg finder, at man må tage afstand fra en trafik med våben, der medvirker til at forlænge krige, men at det ikke er muligt for den danske regering ensidigt at foretage indgreb, der forhindrer dette. Skal der gennemføres foranstaltninger, der generer de krigsførende lande, er det nødvendigt, at det gøres internationalt. Bortset fra det særlige forbud mod våbentransport til Sydafrika er det i dag ikke i strid med international ret at transportere våben.

Vejen frem må derfor være, at der skabes international forståelse for, at der indføres et forbud mod sådanne transportere til krigsførende lande. Jeg ser her naturligvis bort fra særlige tilfælde, f.eks. hvor vi på grund af vores deltagelse i NATO-samarbejdet har særlige forpligtelser.

Det foreliggende forslag er fremsat uden international baggrund; det vil ingen virkning have for de krigsførendes forsyningsmuligheder.

Den vesttyske lovgivning indeholder forbud mod visse våbentransporter, men dette forbud har et meget begrænset anvendelsesområde og kan slet ikke sammenlignes med det forslag, Socialdemokratiet har fremsat. Det tyske forbud har i øvrigt ikke forhindret krigsførende lande i at få forsyninger af våben.

Det foreliggende forslag vil kun med sikkerhed få den virkning, at der skabes væsent-

[Justitsministeren]

lige problemer for dansk søfart, der må se på, at andre landes skibe fuldt lovligt overtager en række fragter. Derfor må vi afvise forslaget.

Det må give anledning til nogen forundring, at forslaget fremsættes nu. Krigen mellem Irak og Iran, der har indtaget en væsentlig plads i debatten om våbentransporter, har været i omkring syv år. Hvorfor kommer forslaget nu? Der var også våbenforsyninger til de pågældende lande ved krigens begyndelse, som der er nu.

Hertil kommer, at forslagsstillerne åbenbart ønsker, at denne meget vidtrækkende lovgivning skal hastes igennem. Den frist, Tingets formand har fastsat for fremsættelse af forslag, skal åbenbart tilsidesættes, såfremt man ønsker et lovforslag gennemført i denne samling. Behandlingen skal ske så hurtigt, at Folketinget ikke ville få tid til at overveje lovgivningens konsekvenser. Jeg har indtryk af efter hr. Ole Espersens seneste udtalelser, at forslagsstillerne selv har indset, at der er grund til visse overvejelser.

Jeg finder, det er uforsvarligt at forhaste sig på den måde med en lovgivning, der vil skabe store problemer for et vigtigt erhverv, og som vil medføre vidtrækkende konsekvenser for beskæftigelsen inden for dette erhverv.

(Kort bemærkning).

Tommy Dinesen (SF):

Når ministeren siger, at søfolk kan afmønstre efter § 12, stk. 1 – tror jeg det er – hvis skibet skal sejle til krigsførende lande, er det ikke helt rigtigt. Jo, det er rigtigt nok, at man kan afmønstre, men man har ikke mulighed for det. Normalt sejler et skib for ordre. Det kan være en eller anden ø, der lige stikker op over vandet, og når man nærmer sig det sted, får man besked på at sejle videre. Det betyder i realiteten, at søfolkene ikke har nogen mulighed for at afmønstre. Det er sandheden.

Jimmy Stahr (S):

Justitsministeren holdt en tale, og den kunne jeg næsten have skrevet på forhånd. Jeg var nogenlunde sikker på, hvad det var, ministeren ville stå her og sige. Vi kender fra masser af fortilfælde: det her bliver alt for svært, det er faktisk umuligt at finde ud af.

Jeg ved ikke, om det er, fordi jeg sidder i retsudvalget, at jeg er så uheldig altid at løbe sammen med justitsministeren, eller om det er noget typisk for det danske justitsministerium, at de altid siger: det er for svært, det kan vi ikke klare, det må vi prøve på at gøre, som vi har gjort mange, mange år før.

Jeg tør næsten vædde på, uden at have de skriftlige kilder, at f.eks. dengang, der blev sagt noget om, at vi skulle afskaffe slaveriet, ville det danske justitsministerium på det tidspunkt med det samme have stået op og sagt: det er alt for svært, det kan ikke lade sig gøre. Går vi endnu længere tilbage – derom kan jeg selvfølgelig ikke vide noget – er jeg sikker på, at hvis der havde været et justitsministerium, dengang vi skulle ned fra træerne, ville de have advaret meget imod det.

Vi kender det fra nyere tid, når det drejer sig om færdselslovgivning. Hver gang vi kommer med et eller andet, f.eks. om hastighedsbegrænsning, siger Justitsministeriet: det kan ikke lade sig gøre – hvorefter man til stor overraskelse beviser, at det er meget svært. Ja, det er klart, at når man går ind med den indstilling, at det er svært, det kan ikke lade sig gøre, så bliver det meget svært, og så bliver det så svært, som det er blevet med færdselslovgivningen.

Nå, men det var ikke det. Det var bare for at nævne, at det var justitsministerens tale. Det er egentlig synd, at jeg giver ministeriet skyld for det. Det kunne være, det er ministeren, så jeg vil godt lægge noget af problemet derover.

Lad os se på det foreliggende forslag. Det, der er baggrunden for, at Socialdemokratiet har fremsat dette forslag, er, at vi ikke ønsker at være med til at øge krigen og krigens rædsler. Det er rigtigt nok, at det er et etisk, moralsk spørgsmål. Det er et spørgsmål om, at vi fra dansk side ikke ønsker at bidrage til de krigsførendes forsyning med våben.

Det skal bemærkes, at det faktisk er det, vi har været med til at vedtage i FN. I forslaget taler vi om transport. Det er en form for dansk medvirken, som bør være forbudt ligesom eksport. Et sådant forbud vil i øvrigt falde godt i tråd med danske bestræbelser inden for De Forenede Nationer for en begrænsning af fabrikation og handel med konventionelle våben.

[Jimmy Stahr]

Jeg synes egentlig ikke, det er et udtryk for et kæmpespring fremad, vi foretager her. Jeg synes, det er et lille skridt. Det er sådan, at små lande har mulighed for at tage netop disse skridt og efterhånden få andre med sig. Det har vi fortillælde for.

Da vi yderligere de sidste dage har fået at vide, at det faktisk eksisterer andre steder, ja, endog i større lande, vil det selvfølgelig være interessant at sammenligne os med dem. Sammen med disse lande kan vi måske gøre det store spring fremad.

Vi er godt klar over i Socialdemokratiet, som ministeren er inde på, at der er nogle problemer her. Der er nogle definitions-spørgsmål, vi skal have ordnet, men det skulle være til at klare. Hvis der er brug for, mulighed for nogle administrative lettelser, så er Socialdemokratiet åben heroverfor. Det kan være med hensyn til forhåndsgodkendelser eller negativ- eller positivlister. Alle disse ting kan vi tage op under udvalgsarbejdet, og så lad os se, om der på en eller anden måde kan skabes nogle lettelser.

Jeg tror egentlig, at det er et spørgsmål, om man går ind med den ene indstilling til det her arbejde, nemlig justitsministerens indstilling: det her kan overhovedet ikke lade sig gøre – eller man går ind med vores indstilling, at det kan lade sig gøre. Vi skal bare prøve at finde de måder, der gør, at det virkelig giver pote. Jeg tror, at vi kan komme meget langt under udvalgsarbejdet.

Men for os at se er der ingen grund til, og vi vil under ingen omstændigheder være med til nogen lempelser i hovedsigtet, nemlig at stoppe transporten til krigsførende lande og til uroområder. Jeg hørte godt den lille smarte finte, justitsministeren prøvede at komme med, at det gjaldt transport i det hele taget. Sådan blev det nærmest udtalt. Der er alene tale om transport til krigsområder og til uroområder.

Der har været skrevet meget om det her, det er rigtigt. I søndags, den 15. februar, var der i Søndags Aktuelt en leder om emnet, og jeg vil gerne citere et lille stykke:

»De, der er så bekymrede for, at andre landes skibe nu overtager de danske våbentransporter til krigsskuepladserne, bør tænke på Nobelpristageren Desmond Tutus ord til de lunkne modstandere af sanktioner mod Sydafrika. Han sagde: »Du siger til mig: nu går jeg ud og stjæler din cykel, for hvis jeg

ikke stjæler den, er der garanteret en anden, som stjæler den, og så må det-jo være i orden, at jeg snupper den.«

Hvis vi mener noget med dansk fredspolitik også andre steder i verden og ikke totalt er degraderet til en nation af kræmmere, må våbentransporterne stoppes nu, for det kan nytte.«

Jeg synes egentlig, at lederskribenten får sagt nogle væsentlige ting om disse våbentransporter.

Derefter det radikale beslutningsforslag, nr. B 99. Vi har sympati for dele af dette forslag. Vi synes også, som der står i forslaget punkt 1, at definitionen må gøres tidssvarende.

Med hensyn til punkt 2 om forbud imod eksport af krigsmateriel til andre end de nordiske lande og NATO-lande har vi nogle problemer med at finde hinanden, men det kunne være, at vi kunne snakke sammen om det. Der er f.eks. lande som New Zealand og Australien. Hvad er egentlig grunden til, at vi ikke skulle kunne eksportere til dem?

Det er sådan nogle ting, jeg mener vi kan tage op i udvalget, men primært har vi sympati for forslaget, og vi er klar til at diskutere det.

Helge Adam Møller (KF):

Hr. Jimmy Stahr ironiserede over Justitsministeriet, både det nuværende og mange hundrede år tilbage i tiden, og sagde, at justitsministerier altid var imod, og at Justitsministeriet her havde sagt, at det ikke kunne lade sig gøre at gennemføre dette forslag.

Jo, det kan såmænd let lade sig gøre at gennemføre, det er der ingen problemer i, og vi kender helt nøjagtigt konsekvenserne. For hvad er konsekvenserne? Det er, at tusindvis af danske søfolk mister det job, de har i dag. Det er, at et antal danske rederier går nedenunder og hjem. Det er, at et antal danske værfter må lukke. Det er, at vi mister adskillige milliarder kroner i eksportindtægt. Og alt dette mister vi, uden at et eneste gevær eller en eneste granat mindre vil tilgå de lande, der er i krig. Det er konsekvenserne; dem kender vi.

Der er én ting at glæde sig over, og det er, at forslaget, har jeg konstateret, er et privat forslag. Det er et forslag fremsat af 6 socialdemokrater, hvis navne jeg af hensyn til dem

[Helge Adam Møller]

selv skal undlade at nævne, men jeg håber da, at resten af den socialdemokratiske gruppe også betragter det som et privat forslag og lader det blive ved det.

Det Konservative Folkeparti kan godt dele den afsky, forslagsstillerne har for, hvad krigsmateriel i visse tilfælde kan benyttes til. Men når de seks folketingsmedlemmer vil bruge den danske handelsflåde til at ændre verdens gang, så viser det kun, at de alle seks står med begge ben godt og solidt plantet i den blå luft. Det ville måske ikke betyde så meget, hvis ikke konsekvenserne af forslaget, hvis det skulle blive gennemført, ville være katastrofale for store dele af dansk skibsfart. Og det vil koste tusinder og atter tusinder af danske arbejdspladser; og alt dette, uden at forslaget får nogen virkning. Det får det ikke, fordi danske skibe jo kun udgør 1 pct. af den samlede verdenstonnage. Det eneste, forslaget sikrer, er, at våben og materiel vil blive leveret som hidtil, men det vil blive leveret på andre nationers skibe.

Lad mig med et enkelt eksempel illustrere, hvor urimeligt dette forslag er. Havde dette forslag været gældende lov tidligere, så havde de mange tusinde danske søfolk, som sejlede våben og krigsmateriel fra USA til England under besættelsen, været kriminelle. De havde været kriminelle, fordi de sejlede våben til et krigsførende land, som Danmark ikke var allieret med, men som kæmpede for Danmarks og Europas frihed.

Et af forslagets to formål er, som der står, at sikre danske søfolks liv og helbred. Jeg er enig i, at dette er afgørende vigtigt, men dette formål er jo allerede opfyldt i den eksisterende lovgivning, som også justitsministeren var inde på i sit indlæg.

Når der altså ikke er tale om at sætte søfolkens sikkerhed på spil, er det rimeligt at vurdere, hvilke økonomiske konsekvenser forslaget har, hvis det bliver gennemført.

Vedtages forslaget, vil det medføre forbud eller krav om en forhåndsgodkendelse for transport af en lang række varer i store dele af de områder, som dansk skibsfart i dag betjener. Forslaget har jo en meget bred definition af begrebet krigsmateriel, så snart sagt alt, hvad der bruges i en krig, anses som krigsmateriel eller som dermed beslægtet materiel. Det er ikke kun krudt og kugler, vi snakker om, det er også uniformer, elektronik, radar, bildæk, batterier, støvler osv.

De landområder, som forslaget omtaler, er tilsvarende meget bredt defineret og uklart defineret, og de omfatter ethvert konfliktområde.

Konkluderende må man sige, at det er ganske uklart, hvad man må sejle med, og hvor man må sejle hen i verden. Det er jo sådan, at en stor del af den danske indsejling kommer fra den internationale linjefart, og i denne linjefart vil op mod halvdelen af den danske last falde ind under det, som forslaget kalder krigsmateriel. Hvorledes f.eks. med radarudstyr eller anden elektronik? Det kan benyttes både til militære og til civile formål. Hvad med dæk til lastbiler og til landbrugere, er det militært eller er det civilt materiel? Hvad med uniformer, kemikalier og batterier, støvler? Jeg kunne blive ved med en lang række ting.

Er der tvivl – og det er der jo konstant, jf. forslaget – må de danske rederier betinge forhåndsgodkendelse af transporter fra danske myndigheder, før de kan tage imod transporten. Det kan ikke undgå at tage tid, og dette gør det simpelt hen umuligt at leve med en sådan ordning, idet selv de bedste intentioner hos de danske toldmyndigheder ikke vil muliggøre en tilstrækkelig hurtig ekspedition.

For at belyse problemets omfang kan det nævnes, at transport af stykgods ofte sker i containere, hvor man fra det danske rederis side intet har at gøre med pakningen. Man må alene henholde sig til eksportørens eller til importørens oplysninger. Danske rederier har ikke praktisk mulighed for at kontrollere, at de ca. 4.000 containere, som danske skibe transporterer hver dag, ikke indeholder krigsmateriel.

Men vedtages forslaget, må de containere, der er tvivl om, lukkes op for en fysisk kontrol. Det drejer sig om 200.000 enheder pr. år, det er mere end 500 om dagen. En sådan kontrol kræver mandskab, den kræver tid, og den vil medføre en ekstra udgift på mere end 1 mia. kr. pr. år. Dette er naturligvis utopi, fordi forretningen vil gå i stå; kunderne kan ikke tillade disse forsinkelser, og dansk linjefart vil få store tab og kan simpelt hen ikke overleve.

Konklusionen er derfor, at det ikke er muligt at foretage hverken en geografisk eller en produktmæssigt præcis afgrænsning og dermed skabe mulighed for en lovgivning, der

[Helge Adam Møller]

kan virke i praksis. En lovgivning vil derfor i kraft af de afledede virkninger betyde et milliardtab for de danske rederier, og det vil gøre det umuligt at drive linjefart og udleje skibe på tidscertepartier. Heroverfor står, at en lov ikke vil have nogen som helst virkning for de internationale våbentransporter. Skal der gennemføres initiativer, som generer de krigsførende lande – det ville være en god idé – så skal det være initiativer, der forhindrer disse lande i at modtage våben og krigsmateriel, så skal det gøres internationalt. Det Konservative Folkeparti vil gerne medvirke til sådanne initiativer, eksempelvis inden for FN.

Jeg vil dernæst gerne stille et par spørgsmål til de seks socialdemokratiske forslagsstillere. Jeg vil godt spørge hr. Ole Espersen: hvor var den moralske pegefinger, dengang hr. Ole Espersen var justitsminister? Dengang var krigen i Iran og Irak jo også i gang og havde været det i næsten 3 år. Hvorfor greb man ikke ind dengang? Var det, fordi man havde ansvaret for danske arbejdspladser og dansk økonomi? Det har man jo ikke i dag, heldigvis.

Og så spørgsmålet om Danmarks betalingsbalance. Var det ikke også de seks forslagsstillere, hr. Svend Auken og mange andre socialdemokrater, der forleden dag nærmest hoverede over, at nu var det 34 mia. kr., der var i underskud? Dette forslag vil jo øge underskuddet på betalingsbalancen med yderligere et antal milliarder kroner. Er det virkelig realistisk socialdemokratisk oppositionspolitik? Ja, det er måske oppositionspolitik, men realistisk er det ikke.

Og hvad så med det socialdemokratiske partiprogram? Hvis jeg husker rigtigt, så hedder det »Danmark for hele folket«. Det lyder smukt, men hvad er så realiteten? Omfatter begrebet »hele folket« ikke også de titusinder og atter titusinder, som Socialdemokraterne med dette forslag kaster ud i arbejdsløshed? Omfatter det ikke sømænd, radiotelegrafister, styrmænd, maskinmestre, skibsførere og redere? Og »Danmark for hele folket«, er det ikke også værftsarbejdere, befragtere og mæglere?

Efter disse spørgsmål vil jeg gerne til slut konstatere, at gennemførelsen af dette forslag vil betyde, at ikke en eneste sømand får mere sikkerhed, end han har i dag. Ikke en eneste granat eller et eneste gevær mindre vil tilgå

de lande, der har brug for det. Ikke et eneste kilo sprængstof mindre vil tilgå de lande, der er i krig. Ikke ét rederi, men mange rederier vil gå ned og hjem. Ikke én milliard, men mange milliarder kroner vil Danmark miste hvert år i eksportindtægter, og ikke ét tusinde søfolk, men mange tusinder vil miste deres job. Dette var kort fortalt konsekvenserne af at gennemføre dette forslag.

Jeg vil derfor gerne opfordre forslagsstillerne til at huske, at der endnu ikke i Danmark er noget forbud mod at bruge sin sundt fornuft. Gør det! Husk på, hvad en tidligere socialdemokratisk statsminister sagde: man har et standpunkt, til man tager et nyt. Jeg opfordrer de seks privatister til at lægge sig dette på sinde og trække beslutningsforslaget tilbage. Det vil der være tusinder af danske søfolk der vil være dem evigt taknemlige for.

(Kort bemærkning).

Ole Espersen (S):

Man får nærmest indtryk af, at det er tilfaldt at detonere røgbomber her i Folketinget, for jeg har aldrig oplevet magen til slør over et forslag som det, hr. Helge Adam Møller har søgt at udbrede her i folketingssalen. Jeg skal ganske kort sige, at den lovgivning, vi foreslår, ikke indeholder nogen som helst nye begreber, hverken når det drejer sig om urocentre, konfliktområder, krigsførende lande eller våbentyper. Det er begreber, der er kendt af den danske administration og af skibsfarten og har været kendt i årevis.

Hr. Helge Adam Møller sagde, at hvis vi havde haft dette forbud under anden verdenskrig, så kunne der ikke sejles våben fra USA til England. Det fremgår helt klart af bemærkningerne, at en situation af den karakter naturligvis kræver en anden lovgivning eller en bemyndigelse til ministeren, således at forbudet ikke gælder i en situation som den.

Hr. Helge Adam Møller påstår, at halvdelen af den danske linjefarts transport vil falde ind under begrebet. Jeg synes, det er en fantastisk oplysning at komme med; jeg går ud fra, at hr. Helge Adam Møller har belæg for den påstand, eller at industriministeren, der er til stede, kan dokumentere eller sandsynliggøre, at halvdelen af den danske linjefartstrafik transporterer våben og andet militært

[Ole Espersen]

udstyr. Det er dog en uhyggelig tanke, hvis vi i den grad skulle være afhængige af krige rundt omkring i verden.

Så spørger hr. Helge Adam Møller: hvordan skal man gøre, når man er skibsfører, skal man lukke op for en fysisk kontrol af alle disse titusinder af containere? Det er i øjeblikket sådan, at der er en lang række internationale regler om, hvad der må transporteres og på hvilken måde. Ikke våben, det er rigtigt, men andre farlige stoffer, hvor der gælder regler om kaptajnens og rederens ansvar, og hvor man naturligvis må kontrollere eller har grund til at stole på de oplysninger, man får. Der er ej heller dér nogen som helst form for ændringer.

Endelig spørger hr. Helge Adam Møller, hvorfor forslaget ikke er kommet før. Jeg var ikke og min gruppe var ikke klar over, at der i den grad foregik våbentransporter fra Danmark og med danske skibe. Det er en noget chokerende oplysning for os.

(Kort bemærkning).

Helge Adam Møller (KF):

Når hr. Ole Espersen siger, at jeg udbreder røgslør i debatten, så forstår jeg ikke noget. Jeg prøvede at gøre det så klart og så tydeligt, at enhver i denne sal, hvad enten man havde læst forslaget eller ej, kunne se, hvilke konsekvenser dette forslag fik. Det synes jeg blev trukket meget klart frem; det kan vist ikke kaldes at udbrede røgslør.

Så bare to bemærkninger til nogle af de ting, som hr. Ole Espersen nævnte. Hr. Ole Espersen sagde til det eksempel, jeg drog frem, hvor jeg sagde, at danske søfolk under besættelsen ville have været kriminelle, at det kunne jeg tydeligt læse i bemærkningerne ikke passede. Nej, jeg har bemærkningerne her, og der står: »Der tænkes her på tilfælde, hvor et land, der er i en forsvarsalliance med Danmark, er krigsførende....«. Danmark var ikke i forsvarsalliance med hverken USA eller England på det tidspunkt. Danmark var neutralt den 9. april 1940. Det troede jeg at hr. Ole Espersen vidste. Derfor måtte jeg konstatere, at havde dette været gældende dengang, så havde danske søfolk brudt loven og været kriminelle.

Til den anden bemærkning om, at halvdelen af de forskellige transportere kunne komme ind under lovgivningen: nej, det sagde

jeg ikke, jeg sagde, at halvdelen kunne der være tvivl om, således at det blev nødvendigt at kontrollere dem. Således som det er beskrevet i forslaget, må vi konstatere, at det er umuligt at skelne, hvad der er krigsmateriel eller ikke. Det kommer altså an på en definition og derfor en kontrol i det enkelte tilfælde, og det vil medføre, at mere end 500 bokse skal lukkes op hver eneste dag i hele verden.

Birthe Rønn Hornbech (V):

Jeg skal indlede med at sige, at Venstre er imod begge forslag, allerede fordi vi ikke mener, at de kan lade sig realisere, som tidligere ordførere allerede har været inde på.

Ellers skal mine bemærkninger være knyttet til det socialdemokratiske forslag. Jeg vil gerne indlede med at sige – for at der ikke skal være nogen tvivl nogen steder – at naturligvis er Venstre imod våbentransport til krigsførende lande. Vi vil faktisk helst – som alle andre i denne sal – have en verden uden krig og uden våben. Men nu er det altså sådan, at mennesket lige fra starten har opfundet våben. Mennesket opfinder i dag våben, de produceres, og de anvendes, og det er ud fra de realiteter, den danske lovgivningsmagt må handle.

Jeg havde så troet, at sløret var blevet hævet her i dag for, hvordan disse ting skulle føres ud i livet. Jeg håber ikke, det er i strid med Folketingets forretningsorden at sige, at hr. Jimmy Stahrs forsøg på at gøre rede for, hvad det drejer sig om, var en gang bragesnak. Det må man godt sige, ikke?

Hr. Ole Espersens tale om hr. Helge Adam Møllers slør bidrager i hvert fald ikke til at fjerne sløret overhovedet. Lad os så diskutere dette med slaveriet en anden dag, og hvordan det er med friheden for den enkelte i fagforeningerne; det behøver vi ikke at gå ind på i dag.

Dette forslag fra Socialdemokratiet er et forslag, som overhovedet ikke vil forhindre nogen som helst form for transport af våben, hverken til det ene eller til det andet sted. Hvis der mod min forventning skulle kunne etableres et flertal for dette forslag, vil jeg godt spørge helt konkret i dag, hr. Ole Espersen: hvor mange danske arbejdspladser regner man med, at der vil blive nedlagt? Det går jeg ud fra at man har regnet på.

[Birthe Rønn Hornbech]

Jeg vil godt høre lidt om, hvordan forbudet skal føres ud i livet. Hvordan skal man sondre mellem elektriske komponenter til fredelig aktivitet og til almindeligt materiel, som vi bruger i industri og andre steder, og så elektriske komponenter, der skal bruges til krigsmateriel? Hvordan har man tænkt sig, at man skal skelne? Hr. Helge Adam Møller rejste en masse eksempler. Lad os høre, hvordan man skal skelne. Lad os høre lidt om, hvordan det skal kontrolleres. Lad os høre lidt fra forslagsstillerne om, hvordan man tror det vil gå med våbentransporten, hvis Danmark indfører et sådant forslag. Hvordan tror hr. Ole Espersen det vil gå med den våbentransport? Kan hr. Ole Espersen ikke være enig med mig i, at så er der bare nogle andre lande, der foretager de transporter?

Har man tænkt på, hvordan det vil gå med dansk skibsfart, hvis dette forslag bliver gennemført? Hvordan tror hr. Ole Espersen at det vil gå med vores kunder i udlandet, når de nu ser sådan et forslag – hvis det bliver vedtaget – hvor de skal til at udfylde alle mulige skemaer og finde sig i, at alle mulige containere bliver åbnet og i alle mulige spørgsmål og snagen og ragen i varerne? Tror hr. Ole Espersen så ikke, at det er meget lettere at gå til den overtonnage, som findes i andre lande, sådan at vi mister vore kunder?

Det frygter vi i Venstre, og jeg vil godt høre, om hr. Ole Espersen overhovedet kan modbevise eller sandsynliggøre, at det ikke skulle gå på den måde.

Ministeren har været inde på en længere redegørelse om, hvordan det vil gå med skibsfarten. Jeg skal ikke gentage det, men sige, at vi er fuldstændig enige i den vurdering, som ministeren her har gjort rede for: naturligvis vil vore kunder gå til andre til skade for dansk skibsfart og danske arbejdspladser.

Så kunne jeg egentlig godt lide at vide, hvorfor man kommer med dette forslag nu, og hvor man har fået ideen fra. Har man fået ideen fra Hitlers Tyskland, eller hvor har man fået den fra? Har man fået den fra nutidens Tyskland, hvor der siges at være en lov, som ikke er nær så vidtgående som dette?

Hvis begrundelsen for at fremsætte forslaget er, at man har noget i den retning i Tyskland, selv om det altså ikke ligner, så vil jeg

gerne høre hr. Ole Espersen, om han kan fremlægge dokumentation for erfaring fra Tyskland. Har det vist sig i Tyskland, at man har kunnet få straffet en masse redere efter den lov dernede? Det vil jeg meget gerne vide. Har man fået forhindret våbentransporter? Det vil jeg meget gerne have dokumentation for.

Jeg vil også meget gerne vide, hvad Dansk Metal og dansk fagbevægelse i øvrigt mener om dette forslag. Ifølge avisen ser det jo ikke ud, som om den forbrødrede fagbevægelse og Socialdemokratiet står fuldstændig sammen om dette her, men det er måske sådan, som en tidligere ordfører har været inde på, at Socialdemokratiet allerede er på vild flugt fra sin egen skygge. Det skulle glæde os i Venstre.

Vi finder altså, at forslaget er til skade for danske arbejdspladser, for dansk skibsfart. Det er til skade for betalingsbalancen, det er til skade for Danmarks omdømme. Jeg hørte, at udenrigsministeren forleden dag kunne fortælle om, at han havde været på besøg nede i de arabiske lande, og de havde fået det indtryk, at når vi diskuterer, som vi gør her i Danmark, så må det være, fordi Danmark er storeksportør af våben. Det er kedeligt, at hr. Ole Espersens forslag kan have den virkning, at Danmark får så dårligt et omdømme ude i verden. Jeg nægter at tro på, at det er hr. Ole Espersens intentioner med dette forslag.

Vi må naturligvis stemme imod disse forslag, der vil være til skade for vort land.

Lenger (SF):

Uanset at de to forslag er udformet forskelligt, handler de begge to om, hvorvidt vi vil tillade våbeneksport og -transport, primært til krigsførende lande. Det er naturligvis i sidste ende et spørgsmål om etik, om moral og om, hvordan vi ønsker at påvirke den internationale situation og den internationale holdning ved selv at udvise en høj moral.

I debatten her i dag og også i den offentlige debat forud for i dag har der været fremført en del kræmmerargumenter om danske rederes indtjening og om beskæftigelsen. Det gjorde justitsministeren også i sin indledende tale. Men alle justitsministerens indvendinger

[Lenger]

drejede sig jo, når alt kom til alt, om den rene økonomi og om redernes indtjening.

Nok er beskæftigelsen og betalingsbalancen vigtige spørgsmål, men det er dog ikke så vigtige spørgsmål, at vi skal sætte alt andet over styr. Vi kan betale vores internationale indtjening for dyrt. Det gør vi, hvis vi betaler med vores moral. Det gør vi, hvis vi er villige til at sælge vores sjæl for udenlandsk valuta og sætte vores selvrespekt over styr for uselt mammon.

At tale om hensynet til lønarbejderne i denne forbindelse er efter min mening rent hykleri. Det er jo også lønarbejdere, der arbejder på skibene, og som sætter deres liv og helbred på spil. Det er jo også lønarbejdere, søfolkenes familie, der går derhjemme og er nervøse for, om der nu vil ske noget, når danske søfolk sejler med våben til krigsførende magter.

Våbenhandel med krigsførende lande og med totalitære regimer er vor tids sørøveri, fordi vi sætter uskyldige menneskeliv på spil af hensyn til vores egen materielle levestandard, og derfor kan vi støtte intentionerne i de to forslag, der er til behandling.

Men jeg vil også gerne sige, at vi også godt kan få øje på problemerne i forslagene. Det helt afgørende problem er selvfølgelig, hvordan vi definerer krigsmateriel. Det er et politisk problem, som det må være muligt at løse i forbindelse med det kommende udvalgsarbejde. Det kan også være et problem at definere knowhow, ligesom der foreligger et problem omkring videreeksport. Når f.eks. Det Radikale Venstres forslag præciserer, at der godt må ske eksport til nordiske lande og til NATO-lande, og når Socialdemokratiet ikke sætter så præcise grænser, så har vi i begge forslag det problem, at vi også skal forholde os til en senere videreeksport.

Men selv om der er problemer i udformningen af forslagene, og selv om der er problemer i håndhævelsen af det, er der ikke nogen grund til at hovere over det, som justitsministeren gjorde i sit indlæg i dag, for den slags problemer er jo ikke nye. Dem har vi også i de gældende regler. Dem kom ministeren endda selv ind på, da han sagde, at man ikke i praksis giver tilladelse til at eksportere våben, hvis det kan forlænge en krig. Jamen for det første: hvordan beviser man det? For det andet: hvad skulle dog ellers være grunden til, at en krigsførende magt

overhovedet købte våben? Den slags problemer har vi i forvejen, og dem vil vi gå aktivt ind i at løse under udvalgsarbejdet. Men for at der ikke skal være nogen som helst tvivl, vil jeg godt sige allerede nu, at der er et flertal hjemme for en skærpelse af reglerne om våbeneksport, for SF vil støtte de intentioner, der ligger i det socialdemokratiske og det radikale forslag, og vi vil meget gerne være med til under udvalgsarbejdet at finde den endelige udformning af det forslag, som skal vedtages. Resten er ren teknik.

Så vil jeg godt sige til hr. Helge Adam Møller, at jeg synes, hans eksempel om danske søfolk, der sejlede mellem USA og England under anden verdenskrig, var umådelig dårligt valgt. Man kan godt sige, at hvis dette forslag havde været vedtaget på det tidspunkt, så ville de have været kriminelle, men man kunne altså også sige, hr. Helge Adam Møller: hvad ville Det Konservative Folkeparti i en tilsvarende situation have sagt her i salen om danske søfolk, der sejlede mellem USA og England? Ja, hvad sagde Det Konservative Folkeparti faktisk på det tidspunkt? Så jeg synes, det eksempel var umådelig dårligt valgt.

Til slut vil jeg kort komme ind på det, der er blevet sagt om vores mulighed for at påvirke den internationale situation, fordi vi jo er så små; vi har kun en ganske lille procentdel af den samlede søfart på verdensplan. Jeg synes, eksemplet fra sanktionerne imod Sydafrika lærer os en hel masse. På det tidspunkt blev der jo også sagt af en bekymret regering her fra talerstolen, at det nytter ikke noget; Sydafrika får alligevel de varer, det skal have, Sydafrika skal nok klare sig, for så er der andre, der vil. Men tiden, siden de første sanktioner blev sat ind, og hvor Danmark gik ret klart i spidsen i en periode, har jo vist, at efter at vi gjorde det, var der andre, der fulgte med.

Derfor er det såmænd ikke så ligegyldigt, hvad vi vedtager, for jeg er sikker på, at hvis vi fastholder en høj etisk standard og en høj moral i vores holdning til den internationale våbenhandel, så skal det også nok vise sig at smitte af, som det har gjort i andre sammenhænge tidligere. Derfor vil jeg afvise argumentet om, at det ikke nytter noget, som der er blevet sagt flere gange.

(Kort bemærkning).

Helge Adam Møller (KF):

Jeg har en enkelt kort bemærkning til hr. Lenger, der måske ikke helt direkte, men så i hvert fald meget indirekte såede tvivl om bl.a. konservative politikeres holdning under besættelsen.

Lad mig da nævne tre navne fra dengang. Lad mig nævne Christmas Møller, lad mig nævne Poul Sørensen, og lad mig nævne Ole Bjørn Kraft. Det var vel nogle af de konservative politikere, som dengang var medvirkende til, at Danmark fik den status, vi havde ved udgangen af besættelsen, at vi blev betragtet som en allieret nation. Det gjorde de sammen med politikere også fra andre partier, men jeg synes ikke, det er rigtigt at sige, at konservative politikere under besættelsen optrådte på en sådan måde, at der kunne være tvivl om Danmarks stilling over for nazismen.

(Kort bemærkning).

Jimmy Stahr (S):

Hr. Helge Adam Møller skal ikke glemme, hvem det var, der drog besættelsen ind i billedet her. Den er blevet nævnt to gange, først af de konservatives ordfører og bagefter af Venstres, der spurgte, om det var fra Hitlertidens Tyskland, vi havde taget dette forslag.

Ud af min bragesnak vil jeg sige, at normalt har jeg da ry for at kunne tale til enfoldige sjæle, og jeg forsøgte faktisk at sige, at disse problemer med definitionen er store, men at det kan lade sig gøre. Så er det ærligt talt for billigt at begynde med besættelsestiden, og det var hr. Helge Adam Møller, der startede det.

(Kort bemærkning).

Birthe Rønn Hornbech (V):

Jamen så tager vi nutidens Vesttyskland. Så vil jeg gerne stille spørgsmålet én gang til, for at det kan høres helt oppe i tilhørerlogerne, når svaret ikke kommer: hvilken erfaring har man med den nutidige vesttyske lov? Har man haft retssager i Vesttyskland? Hvad har man undersøgt om den vesttyske retspraksis? Hvad ved man om, i hvilket omfang det har standset våbentransporter? Lad os få det at vide, for der må være et eller andet sted, hvor man har fået ideen til det her. Det

er jo ikke fra den danske fagbevægelse eller fra Rederiforeningen.

Birgith Mogensen (CD):

Jeg vurderer disse forslag som valgpropaganda. Menigmand og -kvinde, som ikke har store muligheder for eller tid til at sætte sig ind i denne eventuelle lovgivnings følger og efterveer, vil umiddelbart tænke: alt, hvad der har med krudt og kugler at gøre, lugter af krig; altså stemmer vi imod den hidtidige søtrafik. Derfor er der mange vælgere at hente for de politiske partier, der ønsker vedtagelse af disse beslutningsforslag, som på overfladen dufter af smukke ord og moral.

Når hr. Anker Jørgensen f.eks. udtaler til pressen, at Socialdemokratiet ikke vil være med til at forlænge krigen mellem Iran og Irak, så er det alt for letkøbt et postulat. Naturligvis har en smule dansk sejlads med våben og fetaost ingen indflydelse på krige, hverken her eller dér på jordkloden. Undertiden bilder bitte Danmark sig ind at spille en større international rolle, end tilfældet er og nogen sinde vil blive.

CD konkluderer med overbevisning, at disse to beslutningsforslags eventuelle vedtagelse hverken kan afskaffe eller reducere nogen krig på denne jord. Det er urealistisk tankegang at beskæftige sig med sådan en form for utopi.

Vi kan genere danske rederier med mange restriktioner, og så føler de sig tvunget til at sejle under et andet flag. Det betyder reelt, at vi hvert år mister 5-6 mia. kr. i udenlandsk valuta. Det betyder, som Georg Poulsen og andre organisationsfolk har sagt, at eventuel vedtagelse af en sådan lovgivning i høj grad vil forhøje arbejdsløshedstallet.

At den på mange punkter bliver bekostelig og håbløs at kontrollere, skal nævnes for fuldstændighedens skyld. Hvordan vil man f.eks. kontrollere, om drejebænke, kompressorer, gaffeltrucks, traktorer og mange andre vareenheder bliver benyttet i krigsøjemed eller ej? Hvordan vil man gardere sig imod, at ingeniør Olsen rejser til et eller andet land og sælger sin viden på tekniske eller mekaniske områder, som også kan benyttes i en krigsmaskine?

CD kan ikke medvirke til gennemførelse af B 80 og B 99.

Inger Stilling Pedersen (KRF):

Det er klart, at et par forslag af den art, vi har til behandling nu, vil give anledning til megen debat. Det kan ikke være anderledes.

Fra Kristeligt Folkepartis side har vi prøvet at se på forslagene, og vi synes ikke, at man bare skal afvise og sige, at det hele er umuligt, og at der ikke er noget at gøre.

Det, der ligger i det, hvis jeg skal se lidt dybere i forslagene, må være, at dette at transportere våben til krigsførende lande i sig selv er en ting, som overhovedet ikke skulle finde sted. Det må være det første. Det næste bliver så, hvordan vi forhindrer det, og hvilke muligheder vi har.

Jeg synes, at forslagene og især det socialdemokratiske forslag egner sig vældig godt til et udvalgsarbejde, for der er så mange spørgsmål at stille om disse ting og om, hvordan vi realistisk kan gøre noget. Det er rigtigt, at vi kun er et lille land, og at vi måske kan bringe os selv megen skade ved det, men på den anden side står stadig det spørgsmål tilbage: hvad gør vi? Derfor mener jeg, det er vigtigt under udvalgsarbejdet at få klarlagt, hvad Danmark gør internationalt for at hindre disse ting, hvad vi gør i EF og i FN, hvilket pres vi har lagt. For selv om vi med vores ene procent holder op med at sejle med våben, har det jo ingen indflydelse, og dog ser vi jo på andre områder, at Danmark kan have stor indflydelse, selv om vi er en lille nation. Derfor mener jeg, det er nogle af de spørgsmål, vi må have stillet for at finde ud af, om vi internationalt kan gøre mere.

Jeg skal ikke komme ind på at sige, hvordan man kan afgrænse det. Jeg tror, der er virkelig mange problemer i det, som gør, at det er umuligt at sige, hvilke konsekvenser det vil få.

Derfor mener jeg, at det, der er vigtigst i forbindelse med forslagene, er at få belyst nogle af disse spørgsmål, og når vi har en hel masse viden, kan vi måske finde ud af, hvad vi så kan gøre i fremtiden, og hvilke muligheder der er. Vi kan måske nok stå med en ren og fin moral, men hvad har vi så fået ud af det, for har vi virkelig hindret det, er det ikke bare på papiret måske, vi har gjort det? Kan vi hindre det virkelig effektivt alligevel? Og hvad med omgælder? Jeg synes virkelig, der er mange spørgsmål i det, men

jeg tror ikke, der er nogen herinde, der vil sige, at våbentransport til krigsførende lande er en god ting.

Man kan jo også overveje, om krigen mellem Irak og Iran trækker ud så lang tid, som den gør, fordi der netop kommer så meget til. Man kunne jo også overveje: hvad nu, hvis kun det ene land fik nogle ting og det andet ikke fik?

Jeg synes i hvert fald, der er mange spørgsmål i det; så fra vores side vil vi gå positivt ind i udvalgsbehandlingen, og så må vi se, hvilke resultater det får.

Poulsgaard (FP):

Jyllands-Posten har i dag et citat fra Retsforbundets presse, Vejen Frem, der skriver, at i modsætning til så mange teoretikere ønsker Vejen Frem, at Folketinget skal besættelse med overvægt af fodermestre, smede, købmænd, gartnere, chauffører og lignende, og det er selvfølgelig et fornuftigt synspunkt, for man skriver ganske rigtigt: »I modsætning til mange teoretikere har de i hvert fald lært, at når der er uoverensstemmelse mellem teori og virkelighed, er det mest sandsynligt, at virkeligheden har ret.«

Man kunne med god grund spørge socialdemokratiske teoretikere: hvor er virkeligheden henne? Det er jo simpelt hen en gang nonsens, det er noget skrivebordsarbejde, det er overflødigt, det er drømme fra 1968-oprøret. Det har jo intet med virkeligheden at gøre.

Og så kan man også forundres. Preben Møller Hansen, der jo har startet et nyt parti – nu har han i hvert fald fået samlet underskrifter – skal have noget reklame, og så hopper Socialdemokratiet på den vogn! Ellers siger man godt nok, man ikke kan fordrage den mand, men hans argumentation imod danske skibsredere kan bruges i en kamp mod regeringen.

Jeg er også lidt utilfreds med justitsministeren og med regeringen. I det hele taget er det en fantastisk situation. Vi hørte nu lige en repræsentant for et regeringsparti stå og sige, at vedkommende var positiv, men til gengæld var justitsministeren ikke positiv, han var nærmest negativ.

Det er ikke det, jeg er utilfreds med. Nej, det, jeg er utilfreds med, er, at justitsministeren ikke klart og tydeligt sagde: efter næste

[Poulsgaard]

valg skal det her møg laves om igen. Det var jo det, justitsministeren skulle have sagt. For vi kan da have lov til at håbe på, at det bliver et kort intermezzo, at ulykkerne bliver begrænset, for det vil jo få kolossale følger. Andre har været inde på, hvad følger det vil få.

Folketinget er jo selv lidt skyld i den misere, det står i, for man kunne have taget vel imod Fremskridtspartiets store forslag på dette område. Den 4. februar 1983 fremsatte hr. Glistrup, hr. Dohrmann, hr. Askjær Jørgensen og hr. Maisted et forslag til ændring af våbenloven, og allerede den 11. oktober 1978 fremsatte hr. Glistrup nogle forslag til lov om eksportfrihed for elektronikindustrien, og hvor vi ville have § 6 i våbenloven ophævet, for det er jo virkelighedsflugt. Vi har nogle dygtige danskere, der kan lave nogle varer, og de krigsførende lande får de varer, enten Danmark producerer dem eller ej. Vi står med et underskud, men vi må tilsyneladende godt gå ud og beslaglægge det internationale lånemarked og hente milliarder hjem til vort luksusforbrug og overforbrug, som vi måske kunne have gavnet den tredje verden med i stedet for. Vi skal altså alligevel nedlægge arbejdspladser, uanset om underskuddet næste år bliver 40 mia. kr. Jeg kan ikke lide sådan noget, det er politisk drilleri.

De Radikale, ja, de har deres holdning til dette, det ved vi, og det kan vi leve med, men at et så stort parti som Socialdemokratiet, der har haft ansvaret for landets ledelse i mange år, kan komme med sådan noget virkelighedsfjernt drømmeri, ja, jeg ved ikke, hvad det er.

Vi ønsker da alle sammen en bedre verden, men lad være med at tro, at vi 5 mill. mennesker kan afskaffe al krig og al nød og al våbeneksport. Vi kan genere nogle danskere, der tjener deres brød ved hæderligt arbejde, og gøre dem kriminelle ved dette lovforslag. Træk det da tilbage, mens tid er!

Albrechtsen (VS):

Desværre har denne debat ikke hele vejen igennem været særlig opmuntrende at høre på. Det er en af de debatter, jeg har overværet, som har haft den laveste kvalitet overhovedet, især de malplacerede bemærkninger om besættelsestiden, der er faldet, hvor fru

Birthe Rønn Hornbech vist toppede med en bemærkning om, at dette muligvis var inspireret af situationen i Hitler-Tyskland. Jeg ved ikke, om der har været et forbud mod våbentransporter i Hitler-Tyskland, men i så fald er det i hvert fald blevet administreret forholdsvis lempeligt.

Men ellers drejer dette forslag sig om indgreb mod dødens købmænd. Det er et spørgsmål om kræmmermentalitet og hykleri. På det felt indledte justitsministeren, må man desværre sige, i ganske fin form. Det drejer sig simpelt hen om spørgsmålet om at tjene penge på krig og ufred som producenter, som Det Radikale Venstre er inde på det, eller som transportører, som Socialdemokratiet er inde på det. Derfor støtter VS naturligvis de to forslag fuldt ud. Vi er enige med hr. Lenger i, at der er bestemmelser i de to forslag, som vi da gerne ville se på med henblik på at gøre dem strammere. Vi er f.eks. ikke tilhængere af, at man har en passage i det radikale forslag om, at man kan eksportere krigsmateriel til nordiske lande og NATO-lande, men vi er da indstillet på, at hvis det er betingelsen for, at et sådant forslag kan gennemføres – og det er nok realistisk set betingelsen – må vi tage den passage med også. Derfor støtter vi fortsat det radikale forslag, også efter at det har fået denne tilføjelse.

I det socialdemokratiske forslag er der måske lidt af det samme problem med de lidt mærkelige bemærkninger, hvori der står »krigsførende i overensstemmelse med Atlantpagtens bestemmelser«. Bortset fra det er der i selve teksten til forslaget ikke noget, som kan støde VS, og derfor vil vi også støtte dette forslag fuldt ud.

Vi er meget opmærksom på, at der foregår en energisk kampagne fra mange sider med henblik på at overtale Socialdemokratiet til at gå med til slækkelser i deres forslag. Vi har også været opmærksom på, at måske ikke alle socialdemokrater er helt upåvirkelige over for den argumentation, som fra nogle sider har været ført frem af samme karakter som den, justitsministeren var fremme med. Vi vil bare opfordre Socialdemokratiet til at se bort fra disse mange usaglige indvendinger, som rejses fra borgerlig side, og stå fast på, at dette forslag skal gennemføres i den ordlyd, som det ligger her.

[Albrechtsen]

Det eneste, der måske kan volde nogle vanskeligheder, og som justitsministeren kan have en lille smule ret i, er det med tidsfristen, når forslaget først kommer til behandling i dag, men skulle den så rykkes en uge eller 10 dage, er det et problem, som ville være til at håndtere. Men det var da, så vidt jeg kunne se, også det eneste argument, justitsministeren havde en lille bitte smule hold i, og det kan nok klares.

Formanden:

Ordføreren for forslagsstillerne til beslutningsforslag nr. B 80 (om forbud mod våbentransporter), hr. Ole Espersen, har ordet.

Ole Espersen (S):

Man har spurgt om, hvad inspirationen til forslaget har været. Jeg kan sige, at de antydninger, der har været fremme i den retning, ikke er korrekte. Vi begyndte faktisk i vores gruppe allerede for et år siden at arbejde med dette forslag, og det ved man også fra dagspressen. På det tidspunkt var vi ikke klar over, at de danske våbentransporter har det store omfang, de åbenbart har. Coasterderne siger, at hver fjerde coaster bruges til at sejle våben med.

Havde det været et skib i ny og næ, kunne man sige, at så betød de danske transportere nok ikke noget i den internationale sammenhæng overhovedet, og det ville være et stort apparat at sætte i gang, men når hver fjerde danske coaster, efter hvad man selv siger, lever af krig og død og ødelæggelse, synes vi, der er grund til at gå i gang med denne sag, og det er det, vi har gjort.

Vores ønske herom er i høj grad blevet bestyrket af regeringen. Da udenrigsministeren var i Oman, Sydyemen og Saudi-Arabien rejste man, skriver han i et svar til mig, fra samtaleparternes side uvægerligt spørgsmålet om danske skibes våbentransporter, og det gjorde man i forbindelse med en skarp kritik af vestlige landes våbenleverancer til Iran.

Dertil svarede udenrigsministeren om regeringens holdning, at regeringen både beklager og fordømmer trafikken med våben, der medvirker til at forlænge denne blodige og bestialske krig mellem Iran og Irak. Men så fortsatte udenrigsministeren med at sige, at det ikke var muligt at foretage effektive eller adækvate indgreb, og derfor måtte rege-

ringen sætte sin lid til, at en klar og helst international moralsk stillingtagen ville have virkning. Altså, man siger, at vi fra dansk side medvirker til at forlænge en blodig og bestialske krig, men man er afmægtig, man kan ikke gøre noget. Derfor siger vi, at så må vi på ny hjælpe regeringen i regeringens afmægtighed, og det er det, dette forslag tilsigter.

Vi hørte adskillige argumenter fra justitsministerens side om problemerne i forbindelse med forslaget, men jeg tror, jeg har ret, når jeg siger, at det var alene økonomiske overvejelser. Det er da også vigtigt og væsentligt og fuldt ud legitimt at lægge vægt herpå, men rene økonomiske overvejelser må altså en gang imellem træde tilbage for overvejelser af den karakter, der er grundlaget for vores forslag.

Ministeren var forsigtig, da han sagde, at ingen andre vigtige søfartsnationer havde en sådan lovgivning. Nu ved jeg ikke, om Vesttyskland er en vigtig søfartsnation. Jeg har indtryk af, at Vesttyskland er det. Jeg må sige, vi er meget overrasket over, at regeringen i de senere måneder gentagne gange har givet offentligheden det indtryk, at en lovgivning af denne karakter ville være noget helt enestående, noget ukendt, når det viser sig, ikke i kraft af regeringens meddelssomhed til Folketinget, men i kraft af helt andre forhold, at man i vort største naboland, EF-landet Vesttyskland, siden 1961 har haft en lovgivning af denne karakter.

Fru Birthe Rønn Hornbech spurgte, hvordan loven virkede i Vesttyskland. Det skal vi nok finde ud af, men det er lidt sværere for en opposition at foretage den slags undersøgelser, end det ville have været for regeringen, og hvad ville i grunden have været naturligere, end at regeringen, da diskussionen startede, helt klart i stedet for at foretage det, jeg anser for en form for vildledning, havde sagt, at man har en sådan lovgivning i Vesttyskland, og derfor må vi undersøge, hvordan den virker. Det må vi også påtage os, men det sker jo nu i samarbejde, håber jeg, med regeringen.

Ministeren havde en lang række betænkeligheder med hensyn til, hvordan skibsføreren skulle kunne finde ud af, hvad der er i lasten. Jeg har allerede været inde på i et svar til hr. Helge Adam Møller, at der gælder også i øjeblikket begrænsninger i, hvad

[Ole Espersen]

der må være i en skibslast, og at skibsføreren og andre ansvarlige naturligvis må foretage de nødvendige undersøgelser eller have god grund til at tro på, at de oplysninger, man får, er korrekte. Der er intet som helst nyt i dette.

Ministeren sagde, at det tyske forbud havde en anden karakter, og derfor var det vist efter ministerens mening mindre vidtgående. Det har en anden karakter, for det er utrolig udførligt i sin opstilling af de våben, man ikke må transportere, og vi har ikke spor imod at bruge den tyske model eller i hvert fald i udvalgsarbejdet at overveje dette.

Jeg vil gerne spørge justitsministeren, og jeg vil sætte pris på, hvis vi kan få et svar her: hvis vi nu når frem til, at vi godt kan bruge den tyske lovgivning om forbud mod transport af våben fra tredjelande til tredje-landé på tyske skibe, er ministeren så enig i, at en lovgivning, som Vesttyskland har, må vi i hvert fald som et minimum også kunne få i Danmark?

Ministeren lægger megen vægt på, hvad de forskellige organisationer siger, og vi har naturligvis haft drøftelser med de forskellige organisationer. Jeg kan nu sige om Dansk Metals opfattelse, at man er enig i, at dette lovforslag er etisk rigtigt. Selvfølgelig har man betænkeligheder af økonomisk karakter, men det var man også enig med os i skal forhandles, således at vi kan sikre os, at indgrebet rammer det, vi ønsker at ramme, men ikke generer nogen derudover. Det må være det kommende udvalgsarbejdes væsentlige opgave at finde frem til det.

Det er ikke vores hensigt, og det fremgår af det, jeg har sagt allerede, at der skal indføres noget som helst, der medfører, at der skal lukkes op for hver enkelt container. Det er ikke vores hensigt, at der overhovedet skal være nogen som helst tvivl om, at man godt kan transportere både bildæk, cement og benzin.

Den argumentation, der drager disse ting ind i billedet, har naturligvis kun til hensigt på fejlagtigt grundlag at skabe mistillid til det, der er vores hensigter. Vi opererer med præcis de samme begreber, som anordningen vedrørende Sydafrika har gjort i 10 år. Vi opererer med begreberne krigsførende lande og uroområder, således som Justitsministeriet har gjort det i hvert fald i 50 år, når der

skulle tages stilling til eksporttilladelser med hensyn til våben.

Der er faktisk intet nyt i dette, ud over at vi vil udbrede et forbud mod transport af våben til større områder end det, der gælder i øjeblikket. Men ministeren har selvfølgelig ret i, at det nu gælder et større område og flere transportere, og derfor er det vigtigt for os at få definitioner, der er klare og velegnede at operere med i praksis.

Jeg vil gerne understrege det, som hr. Lenger også sagde, at da vi kom med vores forslag om en total handelsboycot mod Sydafrika, lød der præcis den samme jammer og beklagelse fra regeringspartierne side. Dengang var det også et andet flertal, der måtte handle her i Folketinget. Jeg synes, at vi kan være stolte over, at vi gjorde det, vi gjorde. Denne embargo breder sig nu til andre lande. Et land må gå forud i nogle tilfælde.

Forskellige ministre har i de senere måneders debatter henvist til, at dette spørgsmål bedst lader sig løse på internationalt plan. I den anledning vil jeg gerne spørge, hvad man så fra regeringens side har foretaget sig, inden for EF eller inden for FN, for at søge en løsning på det internationale plan. Vi er meget interesseret i at medvirke hertil; vores medlem i Europa-Parlamentet, Ove Fich, har allerede rejst spørgsmålet dér, men det ville jo styrke gevaldigt, hvis regeringen også gik ind i dette arbejde.

Jeg tror, at vi i og for sig kunne stå ganske stærkt inden for EF, når der nu om kort tid er to EF-lande, deriblandt det store og indflydelsesrige Vesttyskland, der har et forbud af denne karakter. Jeg tror, at vi har en mulighed for at påvirke også andre EF-lande og dermed få udbredt denne tanke om, at disse transportere af våben er lige så nødvendige for krigens førelse som eksporten.

Det er jo interessant nok, når bl.a. hr. Helge Adam Møller, men også ministeren, taler om arbejdspladser, men præcis det samme spørgsmål har vi i forhold til eksporten. Hvis vi ikke havde haft regler om eksport af våben og forbud i realiteten mod eksport af våben til mange forskellige lande, kunne der have været skabt i hundredvis og tusindvis af arbejdspladser i Danmark. Men da accepterede både regeringen og vi naturligvis, at også dér må der gælde visse begrænsninger i, hvad man kan foretage sig fra dansk side for at forlænge eller skabe mulighed for krige

[Ole Espersen]

rundt omkring. Vi har i realiteten lært at leve med et eksportforbud, når det drejer sig om krigsførende lande eller uroområder.

Det, vi ønsker at gøre, er at tage en helt naturlig konsekvens heraf og konstatere, at for at opretholde en krig har man brug for både at kunne købe og få transporteret våbnene. Begge dele er lige vigtige for våbenforsyningerne, og det er en helt logisk opfølgning, som har vist sig nødvendig på grund af den danske handelsflådes transporter, at det nu finder sted.

Jeg vil gerne takke det flertal, der enten her eller ved andre lejligheder har givet udtryk for, at man støtter dette forbud, og jeg er naturligvis enig med justitsministeren i, at vi ikke kan være færdige, således som vi oprindeligt forudsatte det, til 1. marts. Vi må bruge dette forår for at få gennemført og vedtaget, så vidt muligt, denne lovgivning, der er tale om.

Formanden:

Ordføreren for forslagsstillerne vedrørende beslutningsforslag nr. B 99 angående produktion og eksport af krigsmateriel, hr. Stinus, har ordet.

Stinus (RV):

Jeg kan desværre ikke takke justitsministeren for positiv modtagelse af det radikale forslag. Det samme gælder flere af ordførerne.

Jeg vil til gengæld specielt takke hr. Jimmy Stahr for den udtrykte støtte til væsentlige dele af det radikale forslag. Jeg glæder mig nemlig mere over den ene omvendte, i dette tilfælde den socialdemokratiske ordfører – jeg tænker naturligvis på den afvisende holdning de andre gange, det radikale forslag har været til behandling – end over den gentagne støtte fra SF og VS, selv om jeg naturligvis også er glad for den.

Forslaget om forbud mod våbentransporter og forslaget om produktion og eksport af krigsmateriel hænger meget nøje sammen. Således vil det efter Det Radikale Venstres opfattelse være en afgørende forudsætning for, at en lov om forhåndsgodkendelse ved våbentransporter, forbud mod våbentransporter kan komme til at virke efter hensigten, at definitionen på, hvad der er våben og krigsmateriel, er helt klar.

Den sidste tids mange afsløringer af handel med våben har ikke blot afsløret en uhyggelig dobbeltmoral i Det Hvide Hus i Washington, i Israel og andre steder, men også beskæmmende dansk deltagelse i sådanne smudsige transaktioner, som foretages af de såkaldte dødens købmænd, for hvem penge tæller mere end selv de simpleste moralbegreber.

Disse danskeres deltagelse i sådanne snavsede affærer er overordentlig beklagelig for os alle sammen. Men først og fremmest beklagelig for den store hæderkronede og hæderlige del af dansk skibsfart, fordi dansk skibsfart på denne måde er blevet tilsmudset i verdens øjne. For at citere fru Birthe Rønn Hornbech: det er til skade for Danmarks omdømme.

Transport af våben til krigsførende lande som Iran og Irak er en smudsig affære og både moralsk forkasteligt og i strid med den politik, Danmark tager til orde for i internationale forsamlinger, først og fremmest i FN. Der må være en vis overensstemmelse mellem officiel dansk udenrigspolitik og det, danske statsborgere engagerer sig i. Er der en lille del af dansk skibsfart – og jeg siger udtrykkeligt en lille del – som ikke forstår det, må mulighederne for at deltage i våbentrafik som den, der er blevet afsløret til Iran, elimineres ved lov. Derfor kan Det Radikale Venstre støtte det socialdemokratiske forslag, selv om vi kan nære betænkeligheder på visse punkter, især når det drejer sig om definitioner og afgrænsninger, som jeg allerede har antydnet. Men også når det drejer sig om at sikre overholdelsen af loven uden at skabe et omfattende bureaukрати. Vi tror på, at det kan lade sig gøre, men forudsætningen er i hvert fald nogle meget klare definitioner.

Både ministeren og flere ordførere afviste dette forslag ud fra netop disse betænkeligheder og har nærmest fået det til at lyde, som om Danmark vil være det første og eneste land i verden, som tager skridt til den slags forholdsregler. Men det er jo ikke tilfældet. Det mest nærliggende eksempel er vort naboland Vesttysklands lovgivning på dette område, som også hr. Ole Espersen gjorde opmærksom på. Loven er fra 1961 og gælder ikke alene kontrol med tyske skibe, som sejler fra Tyskland, men alle i Tyskland indregistrerede skibe. Det kan altså lade sig gøre.

[Stinus]

Der er anført mange argumenter imod denne våbentransportlov. Et af dem er, at hvis vi fratager danske skibe muligheden for at sejle med våben, vil andre blot gøre det, hvilket da sikkert er rigtigt. Men tænk, hvis ingen sejlede eller fløj eller på anden måde transporterede våben til Iran og Irak. Kald dette utopi, men et sted skal vi begynde. I dag er danskere, nogle danske redere, med til at holde en krig i gang og tjene penge på det. Det er umoralsk og uacceptabelt. Jeg er helt enig med hr. Anker Jørgensen, som ifølge dagbladet Information fra den 13. februar har udtalt, »... at vi simpelt hen ikke vil være med til at forlænge en krig, ved at danske skibe transporterer våben, og så måske senere være med til for de penge, man har tjent, at hjælpe de pågældende lande med forskellig humanitær hjælp«.

Jeg er enig med justitsministeren i, at Danmark ikke alene kan bringe denne umoral til ophør. Men så må vi være aktive internationalt og blandt EF-landene, de nordiske lande og i FN arbejde for, at våbentransporter til Iran og Irak og på længere sigt til alle krigsførende områder bringes til ophør. Jeg synes, det er positivt, at hr. Helge Adam Møller og i særdeleshed fru Inger Stilling Pedersen udtaler sig til fordel for noget sådant.

Hvis der ikke blev fremstillet våben, var der ingen våben at transportere. Også på dette område mener Det Radikale Venstre, at Danmark bør være konsekvent i forhold til den politik, vi forfægter. Forslaget om forbud mod produktion og eksport af krigsmateriel skal ses på den baggrund.

Vi er enige med udenrigsministeren, som ifølge Kristeligt Dagblad fra den 14. januar har sagt, »... at man i stedet for at koncentrere sig om transport af våben skulle kigge på de lande, der producerer og sælger våben«.

Vi mener dog, at det er muligt at gøre begge dele. Jeg har allerede gjort opmærksom på, at vi finder det af afgørende betydning, at definitionen af, hvad der forstås ved krigsmateriel, gøres tidssvarende. Vi finder ikke, at definitionen er tilstrækkelig klar i dag, og det vil i sig selv vanskeliggøre administrationen af en lov om forbud mod våbentransport. Det gjorde hr. Lenger også opmærksom på. Men jeg kunne forstå på hr. Jimmy Stahr, at netop den del af det radikale forslag nyder særlig sympati.

Jeg vil konkret spørge justitsministeren, om den navigationscomputer, som er blevet og måske stadig bliver produceret til F-16 kampflyet på Kirks Telefonfabrik i Horsens, er krigsmateriel eller ikke. Hvis ministeren svarer ja, er krigsmaterielloven overtrådt, idet det i denne hedder, at det selskab, som får tilladelse til at producere krigsmateriel, skal være på danske hænder. Så vidt jeg ved, ejes Kirks Telefonfabrik 100 procent af den amerikanske ITT-koncern. Nu tror jeg ikke, at justitsministeren vil overtræde krigsmaterielloven, altså opfattes omtalte navigationscomputer ikke som krigsmateriel.

Men så må jeg spørge ministeren – eller måske snarere forsvarsministeren – om grunden til, at Forsvarets Efterretningstjeneste har foretaget sikkerhedskontrol af alle, som arbejder med denne produktion på Kirks Telefonfabrik. Det må Forsvarets Efterretningstjeneste, så vidt jeg ved, ikke, når der er tale om en civil produktion, altså produktion af ikke-krigsmateriel.

Jeg må fastholde, at en ajourføring af krigsmaterielloven er hårdt tiltrængt, og det ville være logisk, om denne ajourføring eller modernisering, for at bruge et udtryk, som falder i tråd med regeringens politik på andre områder, finder sted samtidig med gennemførelsen af en lov om forbud mod våbentransporter. Logisk vil det også være samtidig at gennemføre et forbud mod dansk eksport af krigsmateriel. Vi har i forslaget undtaget transport til de nordiske lande og NATO-landene, og det er udelukkende sket i håb om, at vi med denne begrænsning vil kunne opnå tilslutning til forslaget, selv om vi naturligvis helst så en lov uden sådanne begrænsninger. Danmark har ikke brug for nogen våbentransport, og verden har brug for færre våben.

Når vi foreslår nedsættelse af et tilsynsråd, som skal føre tilsyn med statens våbenkontrol, sker dette først og fremmest ud fra et ønske om at sikre offentligheden kendskab til arten og omfanget af den våbenfabrikation, som foregår i Danmark. Det sidste punkt i Det Radikale Venstres forslag, som ingen har kommenteret, tillægger vi overordentlig stor betydning: at ingen medarbejder skal kunne tvinges til at medvirke til udvikling og produktion af krigsmateriel. Vi ønsker det slået fast ved lov, at ingen, som nægter at deltage i fremstilling af krigsmateriel – og

[Stinus]

hertil behøver vi altså også en klar definition – skal miste status som værende til rådighed for arbejdsmarkedet.

Jeg skal endnu en gang takke de partier, som har støttet det radikale forslag.

Justitsministeren (Ninn-Hansen):

Hr. Stinus stillede mig konkrete spørgsmål vedrørende bestemt materiel, og hvorledes det skal behandles efter den nuværende lov. Jeg finder det rigtigst, at vi får lejlighed til under udvalgsbehandlingen, da det drejer sig om bestemt materiel, at besvare spørgsmålet.

Jeg skal heller ikke sige mange ord om det socialdemokratiske beslutningsforslag. Mit indtryk fra debatten her er, at det fra forslagsstillernes side egentlig drejer sig ikke så forfærdelig meget om det fremsatte forslag, men om et oplæg til, at man må gøre et eller andet. Der var jo ikke mange svar på de spørgsmål, der blev stillet fra forskellig side om, hvordan man skulle praktisere beslutningsforslaget i lovgivningen.

Hr. Jimmy Stahr var blevet så skræmt af de udtalelser, der er kommet fra hans ellers gode venner inden for søfartsorganisationerne, at hr. Jimmy Stahr foretrak at gå tilbage til tiden, hvor vi havde slaveriet, og hele hans indlæg bar jo præg af, at det var den verden, han beskæftigede sig med, hvorimod der altså ikke var noget, der vedrører selve forslaget.

Det er jeg ikke spor ked af, for disse gode venner i søfartsorganisationerne – og det er jo alle organisationer undtagen hr. Møller Hansens – har også gjort et stærkt indtryk på mig, og det kan jeg godt forstå de har gjort på hr. Jimmy Stahr, så han går uden om forslaget – og det gjorde hr. Ole Espersen i realiteten også – ved at beskæftige sig med, om det var en helt anden lovgivning, vi skulle have igennem, nemlig den vesttyske.

Jeg synes, der er megen grund til at undersøge den vesttyske lovgivning, og skal gerne fremskaffe, hvad der er muligt, af materiale om den. Hvor stor en betydning den har, kan man være i tvivl om. Mig bekendt har der ikke været én eneste retssag på grundlag af denne 1961-lovgivning i Vesttyskland. Det kan måske nogle udlægge sådan, at så overholder alle loven. Det ville selvfølgelig være godt, men det kan også udlægges på den måde, at den i realiteten ikke har nogen betyd-

ning for det, det drejer sig om. Må jeg i øvrigt sige, at der er meget, meget stor forskel på placeringen af dansk skibsfart, altså danske skibe, og tyske skibe. Der er mere af karakteren fra, skal vi kalde det en art rute-fart, når det drejer sig om Vesttyskland i forhold til andre lande, end der er, når det drejer sig om danske skibe, som vi jo ved er spredt rundt omkring på jordkloden og sejler mellem forskellige havne. Derfor kan man ikke umiddelbart på nogen måde overføre det ene til det andet.

Der kom nogle betragtninger om – det havde jeg også ventet, og jeg havde måske også ventet, at det var hr. Lenger, der i særlig grad sammen med hr. Albrechtsen kom med det – det moralske i det, vi andre skulle stå for, og som hr. Lenger sagde var noget kræmmeragtigt. Jeg ved ikke, om det i særlig grad er kræmmeragtigt at interessere sig for dansk skibsfart, som vi har store – vi kan jo endda sige stolte – traditioner for her i landet, og som virker på verdenshavene, at de får samme vilkår, som skibsfarten har i andre lande. Jeg ved ikke, om det er kræmmeragtigt at interessere sig for beskæftigelsen inden for søfarten og på skibsværfterne, det synes jeg da egentlig i allerhøjeste grad Folketinget har gjort, og det er da også rimeligt, synes jeg, at vi gør det i denne forbindelse.

Jeg kan heller ikke indse, at der er nogen forskel på moralen med hensyn til at gøre en indsats på det internationale område. Det er det, det drejer sig om, hvis man vil opnå det, som jeg dog har forstået er hensigten, nemlig at nedsætte våbenleverancer til krigsførende lande. Der er jo ikke nogen forskel på vores moral i den henseende, men der er det måske, hvis man synes, at man med den risiko, denne lovgivning giver for et stort erhverv, skal gennemføre en lovgivning, der kun er en tom demonstration. Hvad hjælper det i verden, at vi gør det? Den moral, som dette er udtryk for, er det ikke en moral – nu går jeg endnu længere tilbage end hr. Jimmy Stahr i historien – den kendte romer Pilatus havde, og den kan man selvfølgelig hævde er den rigtige. Jeg mener ikke, at det er den rigtige form for moral at fremføre over for os andre.

(Kort bemærkning).

Tommy Dinesen (SF):

[Tommy Dinesen]

Jeg fik ikke noget svar på det spørgsmål, jeg stillede justitsministeren om, hvorledes man sikrer søfolk, så de kan sige nej til sejlad med farligt gods, farlige våben, eller hvad det nu er. Det kan jeg godt forstå.

Men der har været talt en hel del om moral, og jeg fatter ikke, når man snakker moral, så snakker man også arbejdspladser. Hvad med de pårørende til dem, der sejler, og som kan blive bombet, eller hvad ved jeg, i Den Persiske Havbugt? Dem er der ikke nogen der tilsyneladende tænker på, ikke før der sker noget. Det har vel også noget med moral at gøre

En anden ting, som ministeren måske også burde tænke lidt over, er den blacklistning, altså sortlistning, som det hedder på dansk, som foregår, hvis danske søfolk oplyser, at de sejler med våben, f.eks. til et krigsførende land. De risikerer simpelt hen at blive smidt i land og selv at skulle betale deres hjemrejse, uanset hvor det er fra i verden. Der kunne man godt prøve på at sikre søfolk her, men det vil man altså ikke, man snakker om arbejdspladser, det er det, det drejer sig om, uanset hvad man laver.

(Kort bemærkning).

Albrechtsen (VS):

Jeg må indrømme, at enten har jeg, eller også har ministeren fuldstændig misforstået resultatet af denne debat. Ministeren havde altså forstået resultatet af debatten om det socialdemokratiske forslag således, at nu skulle der i virkeligheden vedtages muligvis et helt andet forslag. Sådan, må jeg indrømme, har jeg ikke forstået flertallet. Jeg har forstået, at det, man ønsker, er, at nu skal det socialdemokratiske forslag i den ordlyd, som det har her, ganske enkelt vedtages hurtigst muligt, og derefter kommer ministerens arbejde, nemlig udmøntningen af dette i et lovforslag. I den forbindelse kan der komme detaljer, som naturligvis må afklares af ministeren.

Min grund til at bede om en kort bemærkning er at bede den socialdemokratiske ordfører bekræfte, at det er mig, der har ret i min fortolkning af, hvad denne debat gik ud på.

Så vil jeg tilføje, at jeg glæder mig i og for sig over, at ministeren sagde, at det var undertegnede og hr. Lenger, der ville fremføre

et moralsk argument. Det takker jeg for at ministeren var opmærksom på og forventede, at det ville komme fra vores side. Det har i hvert fald ganske aldeles manglet fra ministerens side, hvad der jo også lå i ministerens egne bemærkninger.

Når vi taler om kræmmermentalitet, beskriver vi netop hele indholdet i ministerens tale, som alene drejede sig om alle mulige små tekniske trakasserier, men overhovedet ikke forholdt sig til det moralske spørgsmål i sagen.

Når vi taler om hykleri, taler vi netop om, at udenrigsministeren kan tale imod denne trafik med våben, der medvirker til at forlænge den blodige og bestialske krig i Iran og Irak, samtidig med at ministeren konstaterer, at det kan man bare ikke gøre noget ved. Det er det, vi forstår ved hykleri.

Jimmy Stahr (S):

Jeg skal bekræfte, at det er vores hensigt at gennemføre dette beslutningsforslag hurtigst muligt og derefter at få fremsat et lovforslag.

Jeg undrer mig selvfølgelig lidt over den modtagelse, min ordførertale har fået fra forskellige sider, og har egentlig tænkt lidt over: hvordan kan det nu egentlig ske?

Jeg skal fortælle, at jeg selv har skrevet talen. Jeg har selv holdt den her, den er ikke skrevet af gode venner, den er godkendt – også til hr. Helge Adam Møllers oplysning – i hele den socialdemokratiske folketingsgruppe. Det er altså ikke 6 privatister, det er det samlede Socialdemokrati, der står bag ordførertalen, men ligesom alle andre har jeg vel lyttet til det, der skete rundt omkring mig.

Når justitsministeren og de borgerlige ordførere, ikke mindst fru Birthe Rønn Hornbech, ikke kan forstå den og kalder den brag snak, eller var det »tom demonstration«, ministeren kaldte den, tror jeg egentlig ikke, det er så mærkeligt, for min tale og mit indlæg var som nævnt overvejende moralsk/etisk. Det har åbenbart de borgerlige ordførere haft meget svært ved at acceptere eller måske ligefrem at forstå, disse to begreber. De har alene kørt rundt med de økonomiske spørgsmål og med det mærkelige at sige til et oppositionsparti, at det her fra talerstolen skal besvare en hel masse økonomiske, faglige spørgsmål under en førstebehandling. Det

[Jimmy Stahr]

havde været rart, hvis ministeren havde forberedt sig på disse ting, for så ville der have været nogle ting, vi kunne have taget op her. Jeg vil ikke laste ministeren for det, for vi får en udvalgsbehandling, hvorunder vi vil tage disse ting op. Desuden har ordføreren for forslagsstillerne, hr. Ole Espersen, allerede besvaret en del af spørgsmålene. Vi har på en eller anden vis selv måttet skaffe os f.eks. det tyske forslag hjem, og det vil vi gå videre med. Jeg er helt sikker på, at mange af de spørgsmål, de borgerlige ordførere i deres uvidenhed om etik og moral har stillet, skal vi nok få besvaret i udvalget, idet jeg også går ud fra, at regeringen og ministeriet vil hjælpe os med at fremskaffe dem.

Helge Adam Møller (KF):

Hr. Ole Espersen nævnte for lidt siden, at det alene var økonomiske overvejelser, at det var arbejdspladser og den slags argumenter, som havde fået mig og andre borgerlige ordførere til at sige nej tak til forslaget. Hr. Albrechtsen sagde for et øjeblik siden, at det, vi sagde, var hykleri. Hr. Jimmy Stahr nævnte, at det var moralske og etiske årsager, der havde fået ham til at holde den ordførertale, han holdt. Jeg kan ikke se, hvor moralen og etikken er henne, når man gennemfører et forslag, som stadig væk ingen konsekvens får for dem, man vil ramme. Vi er alle, jeg har ikke hørt andre sige det modsatte i dag, enige om, at det ville være godt, hvis man kunne standse eller begrænse mængden af våben og krigsmateriel til krigsførende lande. Dette forslag medfører kun én eneste ting: at disse lande, hvad enten det er Iran, Irak eller alle øvrige lande, får nøjagtig samme antal våben og samme mængde krigsmateriel som i dag. De får det bare på nogle andre landes skibe. Derfor sagde jeg i slutningen af min ordførertale, at det, der skal til, ikke er tom etik og moralsk demonstration fra Danmark, men skal være noget internationalt. Det skal eksempelvis være FN, der vedtager en beslutning, så får det virkning og konsekvens. Dette er altså en tom demonstration, som kun medfører, at et antal danskere bliver arbejdsløse, uden at et eneste gevær eller en eneste granat mindre tilgår udlandet. Det kalder jeg en hyklerisk indstilling at have til det.

Så sagde hr. Ole Espersen, at forslaget ikke opererer med andre områder eller andre

begreber eller andre varegrupper, end man har gjort i 50 år. Det er jo rigtigt, for den våbenlov, vi har i øjeblikket, siger, at vi ikke her fra Danmark kan eksportere våben til andre lande, uden at justitsministeren har godkendt det. Her er der ikke de store problemer med at administrere, for det er kun fem pct. af dansk skibsfart, der udgår fra en dansk havn, og det vil sige, at vi har vores toldmyndigheder, vi har alt muligt andet, så vi let kan kontrollere det, men 95 pct. af dansk skibsfart i dag sejler mellem tredjelande, altså helt andre lande, og ser aldrig nogen sinde dansk havn. Hvordan skal vi have toldkontrollanter stående ude alle de steder? Det var mere end 500 containere, der skulle åbnes og kontrolleres hver dag. Det medfører, at en last, typisk i dag på 2.000 eller 3.000 containere, skal tages om bord i Brisbane eller Melbourne. Det er måske hundreder af disse containere, der skal kontrolleres, og så viser det sig måske, at kun to eller tre, altså en promille af den samlede last, kan indeholde noget, der kunne komme i konflikt med lovforslaget. Det medfører, at det danske skib ikke får den samlede last. Det mener jeg altså er urimeligt.

Lad mig så også kort sige om den vesttyske ordning, at der her er et par voldsomme forskelle. For det første hænger den sammen med den situation, der var efter 2. verdenskrig. Den nye grundlov, som man lavede i Vesttyskland i 1949, er baseret på nogle erfaringer, som man ville undgå blev gentaget. Der står i grundloven, at man ikke må fragte den slags materiel og varer. På det tidspunkt havde man ikke nogen handelsflåde i Vesttyskland; dvs. hele den handelsflåde, der er opbygget, har altid kendt den lov og har levet under den, men det gælder ikke dansk rederierhverv. Vi har bygget en handelsflåde op som alle andre, som hollændere, belgiere, nordmænd, finner og svenskere, og derfor vil det være at slagte dansk handelsflåde at gennemføre dette forslag.

Jeg kan nævne, at det kun er 30 pct. af den vesttyske skibsfart, der foregår mellem tredjelande, hvor det altså er 95 pct. af den danske.

Jeg stillede et antal spørgsmål til de seks privatister, og heraf rettede jeg et enkelt af dem direkte til hr. Ole Espersen, og det vil jeg godt gentage, for jeg har ikke fået svar på det.

[Helge Adam Møller]

Når hr. Ole Espersen løfter den moralske pegefinger og løfter den højt og gentagne gange, vil jeg gerne igen spørge: hvordan kan det være, at hr. Ole Espersen, da han var justitsminister for 4½ år siden, altså var det i de første 2½ år af krigen mellem Iran og Irak, hvor han havde magten til og muligheden for at gøre noget, intet foretog sig på dette område? Var det ikke, fordi han dengang havde ansvaret for dansk økonomi og danske arbejdspladser? Jeg beder om et svar fra hr. Ole Espersen.

(Kort bemærkning).

Jimmy Stahr (S):

Hr. Helge Adam Møller er interesseret i, at der sker noget på det internationale område. Det synes vi er meget fint. Det er måske bare sådan, at vores tillid til hr. Helge Adam Møller og regeringen ikke er så stor på dette område.

Men vi stillede jo det spørgsmål: hvad har regeringen gjort på det internationale område? Det er faktisk regeringens opgave at gøre noget. Nu hjælper vi lidt til, for jeg tror, at den bedste pædagogik, hvad enten det gælder småbørn eller regeringer, er det gode eksempel, og det er det, vi gennemfører nu.

(Kort bemærkning).

Albrechtsen (VS):

Jeg vil gerne i forlængelse af hr. Jimmy Stahrs spørgsmål stille det yderligere spørgsmål til den konservative ordfører: er det den konservative ordførers opfattelse, at det er tilstrækkeligt, som udenrigsministeren har foreslået, at man skulle have en – helst international – moralsk stillingtagen imod disse våbentransporter? Det er, hvad vi hidtil har hørt fra udenrigsministeren af konkret international indsats. Ordene var, at man skulle have helst en international moralsk stillingtagen. Det indeholder jo ikke noget konkret, og mig bekendt har ministeren heller ikke foretaget sig noget konkret.

Så derfor vil jeg gerne have at vide, om det, udenrigsministeren har sagt, er alt, hvad hr. Helge Adam Møller har at henvise til med henblik på den internationale indsats, som man taler så meget om, eller om der eventuelt skulle være mere fra Det Konservative Folkepartis side på trapperne.

Birthe Rønn Hornbech (V):

I modsætning til den konservative ordfører vil jeg ikke gentage alle de spørgsmål, jeg stillede. Jeg vil derimod konstatere, at jeg altså ikke har fået svar på dem, og må deraf udlede, at forslagsstillerne – var det 8 privatister, eller var det 6 – blæser på, at loven ikke kan administreres. Man vil ikke give noget svar på, hvordan man vil klare det, man vil ikke give noget svar på, hvordan det skal kontrolleres, man vil ikke give noget svar på, hvordan det vil gå, når alle de kunder, der transporterer andre ting og nu skal til at undersøges på alle leder og kanter, falder fra, og man vil ikke sige noget om, hvordan det vil gå med betalingsbalancen.

Ja, vedrørende beskæftigelsen fik jeg jo en slags svar, idet hr. Ole Espersen anførte, at man kunne få flere arbejdspladser, hvis man producerede og eksporterede en masse våben – endnu flere våben – og levede af det. Det er naturligvis også en slags svar, selv om det ikke var det, jeg spurgte om.

Jeg spurgte også om, hvad dette forslag overhovedet skulle hjælpe på, og det fik jeg heller ikke svar på.

Hr. Ole Espersen bebrejdede regeringen, at man ikke havde undersøgt nærmere, hvordan reglerne er i Vesttyskland. Jamen det er måske, fordi der ikke er så meget at undersøge, og når hr. Ole Espersen heller ikke selv har kunnet finde noget, skyldes det måske netop, at den lov, der altså blev vedtaget i Vesttyskland langt tilbage i tiden, senere har ført en hensygnende og ukendt tilværelse og slet ikke har været anvendt i praksis. Det siger noget om, hvad en sådan lov, som et enkelt land vedtager, hjælper: den hjælper ikke fem flade ører.

Derfor vil jeg for Venstres vedkommende svare hr. Albrechtsen, at vi tror på, at en international moralsk afstandtagen har meget større virkning, og den kan brede sig over hele verden. Et dansk forbud tror vi derimod det vil gå med præcis, som det er gået i Vesttyskland: ikke engang nabolandet aner noget som helst om, om loven har virket i praksis, fordi den altså ikke har gjort det.

(Kort bemærkning).

Albrechtsen (VS):

Da hr. Jimmy Stahr og jeg stillede spørgsmål til den konservative ordfører om, hvad

[Albrechtsen]

det var, der konkret internationalt skulle foregå, blev der larmende tavshed fra konservativ side. Det tror jeg har den enkle begrundelse, at man er ude af stand til at besvare spørgsmålet.

Men så forsøgte Venstres ordfører sig med en besvarelse, som var en blot og bar henvisning netop til det citat, jeg kom med fra udenrigsministeren, og som jo ikke har noget konkret indhold, nemlig at man ser helst en international moralsk stillingtagen.

Men så vil jeg gerne stille det spørgsmål: hvordan udmøntes denne stillingtagen konkret, og vil den få nogen praktiske konsekvenser? Har regeringen tænkt sig at henvende sig til FNs Sikkerhedsråd og foreslå foranstaltninger? Eller hvad er det, Venstre, Det Konservative Folkeparti eller regeringen og ministeren forestiller sig, når man bliver ved med at slå ud med armene og tale om international indsats? Jeg synes da, man skylder Folketinget og befolkningen et svar på, hvad det er, der ligger bag den udtalelse, som jo er det vitterlige hovedargument imod at gøre en konkret dansk indsats.

(Kort bemærkning).

Helge Adam Møller (KF):

Jeg vil gerne over for hr. Albrechtsen gentage, hvad jeg sagde, nemlig at jeg finder det rigtigt og rimeligt – og det sagde jeg på Det Konservative Folkepartis vegne – at denne sag bliver løst i en større sammenhæng, og jeg nævnte FN som det rigtige sted.

Hvordan initiativet konkret skal tages og hvornår, falder det jo hverken i min eller hr. Albrechtsens lod at afgøre, men det, jeg understregede, var, at det var et slag i luften, hvis vi alene gjorde det. Men hvis det er en samlet organisation, et samlet FN, der står bag, opfylder vi det, der er intentionerne med forslaget, uden at skade Danmark.

Poulsaard (FP):

Hr. Tommy Dinesen og jeg har én ting tilfælles: vi er begge to matroser – jeg har i hvert fald sejlet i 10 år.

Hr. Tommy Dinesen har jo stået heroppe og talt rørende om de enker og faderløse og andre ulykkelige, der altid er kommet ud af det, men det er jo bare sørgeligt for hr. Tommy Dinesen, at søfartsorganisationerne ikke støtter disse forslag; han plejer jo ellers ger-

ne at ville stå som talsmand for disse organisationer. Vi har jo alle sammen fået et brev; det jeg går ud fra også gælder hr. Tommy Dinesen.

Men i øvrigt: når det gælder moral, må vi så ikke lige være her! Vi andre skulle overhovedet ikke have nogen moral. Vi, der tænker på arbejdspladser og på beskæftigelsen, vi skulle ingen moral have; det er de her verdensfjerne teoretikere, der har patent på moral.

Jeg må minde hr. Jimmy Stahr om – jeg tror såmænd ikke, det nytter noget, men derfor skal det ligegodt siges – den franske præsident, Mitterrand: jeg tror nok, han meget gerne vil kaldes socialist, og jeg tror endda også, jeg kan få hr. Jimmy Stahr til at sige, han er socialist, men hvem har en stor våbeneksport? Det har Frankrig.

Eller vi kan bare gå til vort naboland Sverige: Carlsson, han er vist også socialdemokrat, tror jeg nok. For dem gælder det samme. Tror hr. Jimmy Stahr, der er nogen, der hopper på den? Når Socialdemokratiet er i opposition, har de en vældig flot moral, men når nødvendighedens lov stiller krav, har man en anden moral. Lad da være med at gøre os andre til en flok forbrydere, som man gør.

Hr. Stinus har jeg nærmest opgivet, for det er, som om han får lov til at køre et lille friløb. Vi ved jo, han er dybt engageret, og folk, der er dybt engageret, har jeg faktisk respekt for, men man kunne vel i det mindste forlange, at de somme tider forsøgte at få i hvert fald en lille smule jordforbindelse. Hr. Stinus kan da ikke i ramme alvor mene det, han sagde heroppe. Jeg prøvede at notere det ned, men det er muligt, jeg har noteret forkert, og det kan hr. Stinus jo så rette. Hr. Stinus påstod, at danske skibsredere var skyld i, at krigen imellem Irak og Iran fortsatte. Jamen selv om vi vedtog en lovgivning efter de foreslåede retningslinjer, tror hr. Stinus så virkelig, at disse lande ikke skulle kunne skaffe sig våben på andre måder? Jeg kan slet ikke forstå, hvor man er henne, når man kan sige sådan noget.

Jeg stillede et spørgsmål til justitsministeren, som jeg ikke fik svar på. Jeg gentager det hermed, skønt jeg såmænd ikke tror, jeg får svar på det nu heller, men jeg prøver ligegodt. Justitsministeren er jo en mand, der har stor indflydelse i regeringen, og derfor

[Poulsgaard]

vil jeg mene, at justitsministeren godt kunne gå op og sige, hvad der ville ske, såfremt disse forslag blev vedtaget.

Jeg kan i øvrigt ikke forstå, hvad det er for en snak om privatister her, for vi har fået hr. Jimmy Stahrs ord for, at han talte på den socialdemokratiske gruppes vegne – hr. Jimmy Stahr nikker bekræftende – så det er også en lovgivning, der ser ud til at kunne samles flertal for her i Tinget. Vi ved, der skal være valg senest den 10. januar 1988, for ellers begår regeringen grundlovsbrud, og det er der ingen der vil beskyldes den for at gøre. I den forbindelse vil jeg bede justitsministeren oplyse, om regeringen, hvis disse forslag bliver vedtaget inden valget, såfremt den nuværende regering fortsætter, som en af sine første handlinger vil ophæve denne lovgivning.

(Kort bemærkning).

Tommy Dinesen (SF):

Selv om det lyder utroligt, når man hører hr. Poulsgaard, at vi skulle have stået i samme fagforening, vil jeg bede hr. Poulsgaard om at lægge mærke til, at den eneste fagforening, der ikke var blevet kontaktet bl.a. af ministeren, var Sømandenes Forbund. Men hvis man mener noget med, at man vil bevare danske arbejdspladser til søs, er det nogle helt andre ting, man skal forhindre; det er udflagning og sådan noget, således at skibene ikke kommer under Panamaflag.

Dette her drejer sig også om de pårørende; også hr. Poulsgaard må kunne forstå, at der er nogle, der føler, det ikke er særlig rart, når deres mand sejler f.eks. i Den Persiske Havbugt, hvor der bombes, og hvor der bruges raketter.

(Kort bemærkning).

Poulsgaard (FP):

Jeg kan som alle andre godt forstå, at krig er noget djævelskab, men det er jo netop sagens kerne, hr. Tommy Dinesen, at de flygter til Panamaflag, hvis dette beslutningsforslag vedtages. Det får jo stik modsat konsekvens. Jeg er da enig i, at vi skal slås for, at danske skibe forbliver under dansk flag, men dette beslutningsforslag gør jo, at det kan blive nødvendigt for danske skibsredere at sætte et andet flag agter, og det er jo dér, ulykken ligger.

Ole Espersen (S):

Den udflagning, der har fundet sted, og som vel i mange tilfælde er ganske omfattende, har som bekendt intet som helst med våbentransporter at gøre. Den har noget at gøre med konkurrencesituationen og med rederens manglende ønske om at opfylde de rimelige vilkår, der stilles bl.a. i Danmark og Norge, når det drejer sig om søfart.

Hvis hr. Helge Adam Møllers forslag til en løsning var, at vi skulle prøve at få et samlet FN til at stå bag et universelt forbud mod våbentransporter, er det selvfølgelig det samme som at opgive på forhånd. Det vil aldrig nogen sinde ske, og det er det samme som at stille sig fuldstændig afmægtig over for problemet.

Fru Birthe Rønn Hornbech siger, at vi blæser på, at en lovgivning ikke kan praktiseres. Jeg forstår ikke den påstand. Fru Birthe Rønn Hornbech bestiller jo stort set ikke andet her end at stå og gentage det, Rederiforeningen skriver til os, men Rederiforeningen mener åbenbart i høj grad, at en sådan lov kan praktiseres. Hvorfor skulle de ellers protestere? Hvorfor skulle de komme med en lang række oplysninger, hvoraf nogle sikkert er rigtige, og hvoraf nogle er meget overdrevne, for at forhindre lovens gennemførelse? Det er naturligvis, fordi de er klar over, at den kan praktiseres, bl.a. fordi – og det tror jeg ikke hr. Helge Adam Møller eller ministeren er uenige i – langt de fleste redere er lovlydige mennesker, der følger den lovgivning, der gælder for dem. Mon ikke det er rigtigt? Det tror jeg trods alt stadig væk at de er – måske endda over halvdelen, måske endnu flere – så selvfølgelig kan en sådan lov praktiseres.

I øvrigt er der jo også det gode ved det, at der er nogle søfolk, der sladrer en gang imellem, som vi har set i forbindelse med det vesttyske skib, der er chartret af en dansk reder. De siger: hør, det, der sker her, er i strid med tysk lovgivning, og dermed ser vi et eksempel på, at den vesttyske lov bliver praktiseret: skibet er stoppet, og skibet sejler tilbage og lossen lasten dér, hvor den blev taget ind. Selvfølgelig kan også vores lov praktiseres.

Man taler om den tyske lov, som om det var noget ældgammelt noget. Jeg kan gøre opmærksom på, at den er revideret så sent

[Ole Espersen]

som i 1978, så den er bestemt ikke gået i glemmebogen.

Det er også interessant at lægge mærke til, at tysk økonomi og tysk betalingsbalance faktisk har det udmærket, selv om man i hele efterkrigstiden har haft et forbud mod våbentransporter. Man kan godt klare sig uden at være »dødens købmand«, man kan godt klare sig uden at medvirke til at forlænge blodige og bestialske krige, således som den danske regering udtrykker sig, når det drejer sig om danske skibes fart til Golfen med våben om bord. Det kan faktisk godt lade sig gøre, hvis man vil. Hvis man siger nej, er det det samme som at sige: jamen vi skal blot indrette os på dette her; vi skal blot gøre det, som de danske redere har gjort i de senere år, nemlig i højere og højere grad specialiseret sig i våbentransport, for det er der penge i. I højere og højere grad bliver vi afhængige af våbentransporter, og hvis vi ikke gør noget, er det måske ikke længere en fjerdedel af coasterne, der sejler med våben, men halvdel. Det ville være en flot dansk søfartstradition, kan man roligt sige.

Ministeren nævnte, at søfolkenes sikkerhed er varetaget i tilstrækkeligt omfang. Jeg ved ikke, om de søfolk, der måtte opholde sig under arrest i 3 måneder i Panama, fordi de var ude på en våbensejls, der er lovlig efter dansk ret, men som utvivlsomt ikke ville have været det, hvis vores forslag havde været gennemført – jeg ved ikke, om de søfolk og deres pårørende virkelig føler, at de sejler under betryggende vilkår. Jeg tror ikke, de føler det.

Nu har jeg til dels svaret på, hvordan man vil praktisere beslutningsforslaget og lovforlaget, når det bliver vedtaget. Jeg kan kun sige, at man kender den kontrol, der skal ske også på mange andre områder, og at der selvfølgelig også her skal gælde de almindelige strafferetlige regler om god og ond tro, om forsæt eller ikke forsæt til at begå strafbare overtrædelser.

Ministeren var inde på – og det er meget vigtigt for mig at understrege det – at det, vi har foreslået, og som er til første behandling her, åbenbart blot var et oplæg til at gøre et eller andet. Det er en total misforståelse. Som vores ordfører har sagt, er det, vi foreslår, et oplæg til forbud mod danske våbentransporter til krigsførende lande og til

urområder – hverken mere eller mindre – og det står ganske og aldeles fast.

Ministeren sagde, at den vesttyske lovgivning var en helt anden. Det er den ikke. Den har en generel bestemmelse om, at enhver våbentransport fra tredjelande til tredjelande på tyske skibe eller i tyske luftfartøjer skal godkendes, og der er selvfølgelig en praksis dér med hensyn til, hvad man godkender, og hvad man ikke godkender. Desuden har man en lang liste over, hvad det er forbudt at transportere, og det er det, jeg siger det er værd at overveje. Hvis det er et bedre system end at bruge Sydafrikaanordningen, så lad os dog bruge det, men det er bestemt ikke en lovgivning af en helt anden karakter.

Når man hele tiden – og det gjorde ministeren jo også – understreger betydningen af disse transporters omfang, er man faktisk kun med til at bekræfte os i vores forvisning om, at det er nødvendigt at stoppe disse våbentransporter.

Når justitsministeren nævner begrebet »stolte danske søfartstraditioner« og siger, at vi er i færd med at undergrave disse stolte søfartstraditioner, er jeg nødt til at spørge, om både justitsministeren, søfartens minister og statsministeren virkelig mener, at det hører med til de stolte danske søfartstraditioner at medvirke til at forlænge blodige og bestialske krige. Det er det, regeringen selv siger vi gør. Hvis det er regeringens opfattelse, synes jeg efterhånden, der er god grund til at tale moral her.

(Kort bemærkning).

Helge Adam Møller (KF):

Hr. Ole Espersen nævnte her i sit sidste indlæg igen den vesttyske ordning. Lad mig igen gøre opmærksom på, at den blev indført i 1949 ved en bestemmelse i grundloven, som vesttyskerne jo ikke selv skrev, men som blev dikteret af de allierede sejrherre, og hvormed man på baggrund af erfaringerne fra anden verdenskrig ville forhindre, at Tyskland nogen sinde igen kunne eksportere våben. Det var baggrunden. Tyskland havde ikke nogen handelsflåde og ikke noget rederierhverv på det tidspunkt, for det var bombet til havets bund, og derfor opbyggede man en handelsflåde og et rederierhverv på baggrund af en bestemmelse, som man vidste eksisterede. Situationen i Danmark er jo to-

[Helge Adam Møller]

talt anderledes. Jeg nævnte også før, at det er mindre end en tredjedel af de tyske skibe, der sejler mellem tredjelande, medens det i Danmark er 19 ud af 20, altså 95 pct.

Endelig vil jeg gerne stille mit spørgsmål for tredje gang til hr. Ole Espersen, og hvis han ikke svarer, er det også et svar i sig selv: hvorfor tog hr. Ole Espersen ikke nogen som helst initiativer på dette område, da han var justitsminister, og da krigen i Iran og Irak var i gang og havde været det i flere år? Det var vel – og det må være svaret – fordi man dengang havde et ansvar for økonomi og beskæftigelse, som man lykkeligtvis er løst fra nu, således at man kan have alle mulige tilfældige holdninger og være fuldstændig lige glad med, om folk bevarer deres arbejde eller ej.

(Kort bemærkning).

Ole Espersen (S):

Jeg må konkludere, at hr. Helge Adam Møller som talsmand for Det Konservative Folkeparti mener, at det er helt rimeligt og i sin orden, at danske skibe transporterer våben f.eks. til Khomeinys rædselsregime i Iran.

Lad mig om den tyske lovgivning sige, at den blev påtvunget tyskerne af nogle udmærkede magter, nemlig USA og England osv., og det var ikke nogle helt tilfældige lande, der mente, at tyskerne burde stoppe deres beskæftigelse med fabrikation og transport af våben.

Men det er ikke så afgørende. Jeg vil derimod gerne vide, om hr. Helge Adam Møller mener, der er noget som helst i vejen for, at tyskerne, hvis de ønskede det, ændrede den lovgivning. Det er der vist ikke noget i vejen for, men man mener åbenbart i Tyskland, at man ikke nu vil indrette sit erhverv på at leve af disse våbentransporter. Det synes jeg er en god og rigtig holdning, som vi også kan lære noget af.

Endvidere spørger hr. Helge Adam Møller igen – og når jeg ikke har svaret, er det, fordi jeg allerede tidligere i debatten har svaret – hvorfor vi kommer med dette forslag nu og f.eks. ikke gjorde det, da vi havde regeringsmagten. Grunden hertil er for det første, at disse transporter dengang ikke nær havde det omfang, de har nu, for det andet at der vist faktisk ikke var ret mange, der vidste, at de

foregik. Jeg er i hvert fald blevet mere og mere chokeret, efterhånden som det bliver opklaret, at vi medvirker til USAs salg og transport af våben til Iran, at vi i høj grad medvirker selvstændigt til transporter til Golfen, hvor den krig foregår, og at vi i et omfang, som ingen havde drømt om, også i vores tid har sejlet våben til Sydafrika, har søgt at skjule det og sluppet af sted med det nogle gange. Det er klart for enhver og fremgår helt åbenbart af debatten i dag, at omfanget af danske våbentransporter er stigende, at vores søfartserhverv i højere og højere grad lever af det i et omfang, der er betydeligt større, end det nogen sinde har været tidligere, og derfor er det nødvendigt, at vi så hurtigt som muligt sætter ind herimod.

(Kort bemærkning).

Lenger (SF):

Debatten skal jo til at slutte inden så længe, men jeg havde egentlig regnet med, at justitsministeren ville have taget ordet for at besvare hr. Poulsgaards usædvanlig gode spørgsmål. Det har været en hed debat, og der er brugt barske ord fra ministerens, fra fru Birthe Rønn Hornbechs og fra hr. Helge Adam Møllers side, så man må virkelig få det indtryk, at dette er en sag, der ligger dem meget på sinde.

Hr. Poulsgaard spurgte ministeren, om han ville erklære, at en lov efter dette forslag, hvis det vedtages, skal laves om straks efter et valg. Det synes jeg er interessant at få et svar på, for hvis ministeren mener nej, må vi konkludere, at de skarpe ord, der er sagt i dag, har været teatertorden til ære for tilhørerne og pressen. Hvis ministeren mener, at det skal ændres straks efter et valg, hvis der er mulighed for det, står vi jo i den situation, at vi skal opleve Det Konservative Folkeparti og regeringen gå til valg på retten til våbentransporter, og jeg synes, det ville være ganske interessant at vide, ikke mindst for os andre, hvis det kunne komme så vidt. Derfor så jeg gerne, hvis ministeren ville besvare hr. Poulsgaards spørgsmål, før debatten slutter.

Herved sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslagenes overgang til anden (sidste) behandling vedtoges uden afstemning.

Anden næstformand (Povl Brøndsted):

Jeg foreslår, at forslagene til folketingsbeslutning henvises til retsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

7) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 69:

Forslag til folketingsbeslutning om detentionsanbringelser.

Af Torben Lund (S) og Lenger (SF) m.fl. (Fremsat 3/12 86).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Justitsministeren (Ninn-Hansen):

Socialdemokratiets beslutningsforslag indeholder et forslag om at nedlægge detentionerne under politiet og i stedet henlægge opgaven med at tage vare på berusede personer til sundhedsmyndighederne.

Forslaget er, som det også anføres i bemærkningerne, væsentligt ændret i forhold til det forslag, som Socialdemokratiet fremsatte i sidste folketingssamling. Man har således nu opgivet tanken om at etablere centrale detentioner og peger i stedet for på en løsning i form af etablering af lokale ordninger, herunder i tilknytning til de lokale sygehuse.

Det er glædeligt, at også Socialdemokratiet nu er af den opfattelse, at det ikke vil være en rigtig løsning at etablere centrale detentioner. Som jeg gav udtryk for i sidste folketingssamling, ville en sådan ordning, ud over at den ville være meget bekostelig, næppe være en hensigtsmæssig løsning bl.a. på grund af de mange praktiske problemer for politiet med transport af de berusede over lange afstande.

Det er naturligvis for politipersonalet en vanskelig og ubehagelig opgave, ikke mindst når der indtræder dødsfald eller andre ulykker i forbindelse med detentionsanbringelsen, at skulle stå med ansvaret. Det er min opfat-

telse, at politiet på bedst mulig måde har løst opgaven med at tage vare på de berusede personer, men som jeg også tidligere har givet udtryk for, er jeg åben over for, at vi forsøger at få den lægelige side inddraget noget mere i tilsynet med de berusede.

Gennem årene er der ofret betydelige økonomiske og personalemæssige ressourcer på at forbedre detentionsforholdene på landets politistationer, bl.a. ved etablering af teknisk overvågningsudstyr. Jeg tror, det er rigtigst, at vi ikke bare uden videre ser bort fra denne udvikling og etablerer noget helt nyt, som jo også ville være meget bekosteligt.

I stedet bør man efter min opfattelse – og det ligger vel i realiteten meget nær de tanker, som Socialdemokratiet er inde på – søge at inddrage lægerne noget mere i politiets tilsyn med de berusede, sådan at de personer, som politiet kommer i forbindelse med, bliver undersøgt af en læge – det kan være en vagtlæge eller en læge på skadestuen – når der er den mindste tvivl om den pågældendes sundhedstilstand.

Som jeg tidligere har orienteret Folketinget om, har Sundhedsstyrelsen i samarbejde med Justitsministeriet gennemført en undersøgelse vedrørende de ordninger, som i dag praktiseres rundt omkring i politikredsene. Resultaterne af denne undersøgelse vil foreligge i løbet af nogle uger, og jeg tror, at vi bl.a. på baggrund af denne undersøgelse vil få et godt grundlag for de videre overvejelser. Det er klart, at materialet vil blive stillet til rådighed for retsudvalget, når det foreligger fra Sundhedsstyrelsen.

Det, vi imidlertid allerede nu har hørt fra Sundhedsstyrelsen i forbindelse med nogle drøftelser, som vi har haft sideløbende med det nævnte arbejde, tyder på, at man i de kredse, hvor samarbejdet mellem politiet og de lokale sundhedsmyndigheder er etableret i mere formaliseret form, har haft nogle virkelig gode erfaringer. Navnlig synes det at være vigtigt, at også den lægelige side, hvad enten det er vagtlæger eller lægerne på skadestuerne, er tilstrækkelig forberedt på at skulle bistå politiet med de fornødne undersøgelser af de berusede personer.

Det bør i øvrigt overvejes at inddrage embedslægerne i et mere generelt tilsyn med detentionsforholdene, således at der etableres en mere fast indberetningsordning til Sund-